

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

Bakalářská práce

2024

Veronika Groschupová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Emotivní aspekty komunikace na sociální síti Facebook
v kontextu války**

Bakalářská práce

Autor práce: Veronika Groschupová

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: Mgr. Ing. Jan Zápotocký, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 25.4.2024

Veronika Groschupová

Bibliografický záznam

GROSCHUPOVÁ, Veronika. *Emotivní aspekty komunikace na sociální síti Facebook v kontextu války*. Praha, 2024. s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Ing. Jan Zápotocký, Ph.D.

Rozsah práce: 86 175 znaků včetně mezer (66 stran)

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá tématem vyjadřováním emocí na Facebooku v kontextu války. Nejdříve vysvětluje problematiku pojmů „afekt“ a „emoce“ a na základě jejich definice vysvětluje, proč by neměla být zaměňována. Práce také rozebírá, jak emoce ovlivňují obsah Facebooku nebo emocionální prožívání jejích uživatelů jak při užívání, tak po něm. Také pojmenovává emoce, které lidé cítí při válce, co může jejich prožívání ovlivnit a jak je mohou politici zneužívat ve svůj prospěch. Je zde popsáno, jakými prostředky je možné vyjadřovat emoce na sociální síti Facebook, a pro kontrast jsou popsány principy, díky kterým lidé vyjadřují emoce přirozeně. Zmíněna je i problematika domnělého evolučního vývoje emocí, která ačkoliv je oblíbena Paulem Ekmanem, bývá mnohými vědci zpochybňována. Praktická část práce nabízí kvalitativní výzkum založený na polostrukturovaných rozhovorech se studenty z Prahy. Na základě otevřeného kódování jsou vytvořeny čtyři teorie, které odpovídají na to, jaké je emocionální prožívání respondentů na příspěvky, které se tematicky týkají války. Také vysvětluje, jak tito studenti své prožívání zpracovávají, tedy zda na sociálních sítích zůstávají nebo se uklidní jinou činností. Zmapován je i charakter jejich reakcí a zda probíhá spíše na sociálních sítích, nebo mimo ně. V neposlední řadě výzkum poskytuje odpověď na otázku, jak účastníci výzkumu pohlíží na anonymní prostředí na sociálních sítích, tedy zda ho považují spíše za negativní či pozitivní.

Abstract

The bachelor thesis deals with the topic of expressing emotions on Facebook in the context of war. It first explains the issue of the terms "affect" and "emotion" and, based on their definition, explains why they should not be confused. The paper also discusses how emotions affect Facebook content or the emotional experience of its users both during and after use. It also names the emotions that people feel during war. What can affect their experiences, and how politicians can exploit them for their own benefit. It describes how emotions can be expressed on Facebook and, for contrast, describes the principles that make people express emotions naturally. There is also mentioned the issue of the supposed evolutionary development of emotions, which, although favoured by Paul Ekman, is questioned by many scientists. The practical part of the thesis offers qualitative research based on semi-structured interviews with students from Prague. Based on open coding, four theories answer the respondents' emotional experience of posts thematically related to the war. It also explains how these students process their experience, i.e. whether they stay on social media or do other activities. The nature of their responses and whether they take place more on or off social media is also mapped. Finally, the research provides an answer to the question of how the research participants view the anonymous environment on social media, i.e. whether they consider it more negative or positive.

Klíčová slova

Emotions, war, Facebook, social sites, communication, emotive experience, expressing emotions

Keywords

Emoce, válka, Facebook, sociální sítě, komunikace, emocionální prožívání, vyjadřování emocí

Title

Emotive aspects of communication on Facebook in the context of a war

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce Mgr. Ing. Janu Zápotockému, Ph.D. za podporu, ochotu a cenné rady při vypracování práce a také za čas, který mé práci věnoval.

Obsah

Úvod	10
1. Teoretická část	12
1.1 Definice pojmů	12
1.1.1 Afekt	12
1.1.2 Emoce	12
1.2 Emoce a Facebook	14
1.3 Emoce a válka	17
1.4 Vyjadřování emocí	20
1.4.1 Klasické vyjadřování emocí	20
1.4.2 Vyjadřování emocí na Facebooku.....	23
2. Metodologická část	33
2.1 Výzkumná metoda	33
2.2 Výzkumný cíl a výzkumné otázky	33
2.3 Respondenti	34
2.4 Otázky	34
2.5 Limity výzkumu	36
3 Výzkum	37
3.1 Jaké jsou emocionální reakce respondentů?	37
3.2 Co respondenty uklidňuje?	41
3.3 Jak respondenti reagují?	42
3.4 Jak vnímají respondenti anonymitu na sociálních sítích?	44
3.5 Výsledky výzkumu	45
Závěr	47
Summary	49
Použitá literatura a zdroje	51
Teze bakalářské práce	60
Přílohy	63

Úvod

Vyjadřováním emocí se zabývá spousta vědců po dlouhou dobu. Dnes je tato problematika zpestřena různými vynalezenými prostředky, které jsou pro projev emocionálního prožívání používány na sociálních sítích. Tou nejvíce používanou je Facebook, který zároveň poskytuje největší množství těchto nástrojů. Emoce se na této síti nejen vyjadřují, ale současně ji také ovlivňují, k čemuž přispívají algoritmy, které sociální síť pohání. Toto téma jsem zkonkretizovala na oblast, která vzbuzuje emoce odjakživa, a tou je válka.

Otázka působení emocí na sociální síť byla probírána mnoha studii v minulých letech, dnes však dostala novou podobu. Válka na Ukrajině, která probíhá od února 2022 je totiž vůbec prvním konfliktem, který moje generace zaznamenává ve velkém. Ať už je to díky geografické blízkosti, historickým aspektům, fotografiím či videím z místa, která hlavně v prvních měsících konfliktu zaplavila sociální síť, nebo velkého počtu dezinformací, které přes ně uživatelé šíří, i dnes, po více než dvou letech je výskyt příspěvků velký. Výzkumná část však není zaměřena jen na tuto konkrétní válku, ale dává respondentům prostor se vyjádřit i k jinému typu konfliktu, například situaci v Gaze.

V teoretické části práce je vysvětlen rozdíl mezi pojmy afekt a emoce, nebo jak působí emoce konkrétně na sociální síť Facebook. Pomocí již proběhlých studií nastiňuji, skrz jaké typy příspěvků komunikují uživatelé pozitivní či negativní emoce, nebo co je vede k tomu sdílet emocionální události na Facebooku. Také se zaměřuji na emoce, které jsou spojeny tématem války. Rozebírám nejen možné mocenské zneužití strachu z války pro dosažení svých politických cílů, ale také to, jak se mohou vyrovnat s emocemi, které počtují. Popisuji vyjadřování emocí v přirozeném prostředí člověka a uvádím základní principy, na jejichž základě může být toto prožívání projeveno. V poslední kapitole se věnuji prostředkům, které mohou uživatelé Facebooku použít pro projevení svého emocionálního prožívání, jako jsou mimo jiné GIFy, emoji či memy.

Kvalitativní výzkum, který jsem prováděla, se zabývá otázkou toho, jaké je emocionální prožívání pražských studentů, když se na sociálních sítích setkají s příspěvkem, jež se tematicky dotýká války. Zjišťovala jsem, jak se toto prožívání promítá do jejich reálného života, tedy co jim pomáhá se uklidnit, zda na příspěvky mají potřebu nějakým způsobem reagovat nebo co si myslí o anonymním prostředí sociálních sítí. Pro design výzkumu jsem použila kvalitativní polo-strukturované rozhovory, které jsem následně přepisovala a z těchto přepisů vytvářela pomocí otevřeného kódování čtyři teorie, které odpovídají na výzkumné otázky.

Má práce se v jistých ohledech liší od tezí, které jsem v září odevzdávala. V první řadě jsem se nezaměřovala na jednotlivé politiky nebo influencery, kteří by emocionální reakce na sociálních sítích podněcovali. Při hlubší rešerši jsem přišla na jiná témata, kterým jsem chtěla věnovat pozornost a toto téma mi již nepřišlo tak zajímavé jako předtím. Změna se týká i struktury mé práce, jelikož celou kapitolu č. 4 s názvem „Emoce, postoje a názory“, ve které jsem měla v plánu rozebírat, jak spolu tyto tři pojmy souvisí a jak se navzájem ovlivňují, jsem nakonec do obsahu své práce nezařadila, protože mi také nepřišla nadále relevantní. Nepoužila jsem také dva zdroje, které jsem v tezích uváděla. Konkrétně se jedná o „The structural politics of emotion“ od Sary Ahmed (ISBN 978-0-7486-91113-5) a „Facebooková (ne)závislost: identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku“ od Marie Pospíšilové (ISBN 978-80-246-3306-0). Literaturu jsem se rozhodla nevyužít z toho důvodu, že jsem našla jiné relevantní zdroje.

Má práce se tedy zabývá dnes velmi aktuální problematikou propojení vztahu mezi emocemi, sociální sítí Facebook a tématem války. Shrnuje stručný přehled toho, jak se tato tři témata navzájem ovlivňují a zároveň prostřednictvím kvalitativního výzkumu nabízí pohled na toto téma od studentů z Prahy, kteří jsou s ním konfrontováni prakticky denně.

1. Teoretická část

1.1 Definice pojmů

1.1.1 Afekt

„Pojmy afekt a emoce „*mohou být považovány za synonyma, ale byly zde teoretické tendence pojmy oddělit*“ (Lünenborg and Maier, 2018). Afekt bývá také vysvětlován jako něco, co „*nás zasáhne a zachytí, pohne to námi a spojí s jinými těly*“ (Lünenborg and Maier, 2018: 2). „*Celá řada současných významných autorů v odborném prostředí vymezuje afekt jako naprosto základní jednotku a zároveň stavební kámen všech afektivních jevů*“, (Poláčková Šolcová, 2018: 16), je také přítomen neustále, i když se člověk „*nijak necítí*“ a v českém prostředí mu bývá připisována negativní konotace (protože se chování v afektu nepovažuje za racionální), vysoká intenzita a někdy až neschopnost se afektu bránit (Poláčková Šolcová, 2018: 16).

Studium afektu upoutává pozornost zpět k tělu a emocím z dvou hlavních důvodů: jednak proto, že se týká jak těla, tak mysli, a jednak proto, že zahrnuje jak rozum (reason), tak vášně (passions) (Clough, Halley and Hardt, 2007).

Afekt se odkazuje na základní, spontánní reakce na podněty, které si jedinec ne vždy plně uvědomuje, jde tudíž o elementární formu emoce. Zároveň jí předchází, člověk tedy zprvu vnímá afekt, který se následně dokáže přetvořit do určité komplexnější emoce. (Poláčková Šolcová, 2018) Například když ho někdo naštvě, vzvedme se v něm vztek, na jehož základě může říct nebo udělat něco, čeho by později litoval. Pokud ho ale tento člověk štvě pravidelně a v dlouhodobějším měřítku, pociťuje k němu odpor, který může přerůst až v nenávisť.

1.1.2 Emoce

Pojem emoce bývá definován takto: „*silný pocit, jako je láska nebo hněv, nebo obecně silné pocity*“ (Cambridge Dictionary, 2024). Také bývá vysvětlován hlouběji, tedy že jde o subjektivně pociťovanou vědomou mentální reakci zaměřenou na konkrétní objekt, který obvykle doprovází fyziologické změny a také změny chování (Merriam – Webster, n.d.).

V oboru sociálních a kulturních studií neexistuje univerzální definice pojmu emoce (Lünenborg and Maier, 2018). Bývají definovány jako vědomá tělesná reakce na kombinaci pocitů (feelings) a myšlenek (Hochschild, 1984) nebo se o nich říká, že „*(...) jsou procesem,*

konkrétním druhem automatického ocenění (něčeho či někoho), které je ovlivněno evoluční a osobní minulostí jedince: cítíme, že se děje něco pro nás důležitého, a současně se nastartují určité fyziologické změny a emoční chování, pomocí kterých se s danou situací vypořádáme;“ (Ekman, 2015: 77). Paul Ekman ve svém díle také popisuje 6 primárních emocí: vztek, radost, smutek, strach, překvapení a znechucení (Ekman, 2015).

Součástí emocí jsou smyslové a motorické vlastnosti. Smyslovým aspektem je, že lidé pocítují emoce vůči vnějším faktorům (například se z něčeho radují nebo jsou na někoho naštvaní) a motorickým aspektem je naopak motivace k chování, kterou člověk díky emoci pocítí (například když člověka někdo naštve, má chuť mu ublížit). Tomuto chování se ale člověk nemusí nutně oddat, proto rozlišujeme emoce od reflexů, které nedokážeme ovládat. Co ale mají společného tyto dva pojmy je fakt, že jsou relativně stereotypní. To znamená, že například nevymýšlíme nová emocionální vyjádření nebo neprožíváme emoce, které nejsou v našem biologickém repertoáru. (Adolphs, 2010)

Emoce jsou také reakce organismu na určité podněty. Tyto reakce jsou podle některých vědců univerzální, zcela instinktivní a vyvinuly se v průběhu evoluce napříč různými druhy za účelem přežití (Darwin 2020). Prostředky, kterými zvířata a lidé vyjadřují emoce tak, jak je popsal Ch. Darwin, budou podrobněji rozebírány v kapitole „Klasické vyjadřování emocí“, současně také bude argumentována evoluční teorie emocí autory, kteří s ní nesouhlasí.

1.2 Emoce a Facebook

Facebook je internetová platforma, která byla spuštěna 4. února 2004 a původně byla určena jen pro studenty Harvardské univerzity. Spolu s dalšími platformami (např. Instagram, WhatsApp) patří pod společnost Meta Platforms. Jedná se o nejpůvodnější sociální síť, díky které je možné být ve spojení nejrůznějšími způsoby s více lidmi najednou (Mattern, 2017). Také „zásadně ovlivnil způsob, jakým mohou lidé komunikovat“ a stal se „standartní cestou, jak lidé zůstávají v kontaktu,“ (Mattern, 2017: 6-7).

V souvislosti s Facebookem je nutné vysvětlit pojem feed, který se používá pro označení hlavní stránky sociálních sítí. Lze ho definovat jako „proud obsahu, jako je text, obrázky a videa, který se zobrazuje uživateli na platformě sociálních sítí“ (SocialPilot, n.d.) a může obsahovat příspěvky od přátel uživatele či stránek, které se uživatel rozhodl sledovat. Na Facebooku se jedná o všechny příspěvky, které zobrazuje domovská stránka uživatele po kliknutí na ikonu Facebooku (písmeno „f“ v modrém čtverci), které se vyskytuje v levé horní části obrazovky v počítačové verzi aplikace.

Obsah Feedu se řídí tzv. algoritmy, což je systém matematických pravidel, které popisují, jak se chová sada dat (O'brien, 2023) a které pomáhají třídít obsah podle toho, zda je pro uživatele relevantní nebo ne. Znamená to tedy, že když algoritmus sociální sítě vyhodnotí určitý obsah jako ten, který se uživateli líbí, bude mu do feedu přidávat podobné příspěvky. Také ale nebude ukazovat příspěvky, které by uživatel vidět nechtěl. Problematika tohoto procesu může začít ve chvíli, kdy uživatel čerpá informace převážně ze sociálních sítí a začne být přesvědčený, že jeho názor je jediným pravdivým.

Co se týče konkrétního algoritmu, který používá sociální síť Facebook, funguje na principu čtyř hodnotících atributů: popularita, typ obsahu, vztah a aktuálnost. Podle těchto čtyř kategorií tedy algoritmus Facebooku vybere příspěvky a seřadí je od nejvíce relevantní po ty nejméně (které se možná ve feedu ani neukážou). (O'brien, 2023)

Algoritmus funguje ruku v ruce s emocemi. Pokud bude určitý příspěvek vyvolávat silné emoce (ať už se jedná o pozitivní či negativní), je pravděpodobné, že bude více populární, tudíž na něm více lidí stráví čas. Tento příspěvek bude tedy spíše doporučovaný dalším uživatelům a dostane se mu více pozornosti než příspěvkům, které tak silné emoce nebudí. Algoritmus je schopný si zapamatovat informace o příspěvcích, které uživatel sdílel a označil jako „To se mi líbí“ a čas, který na nich strávil. Tyto informace, které mu uživatel odevzdává vědomě či nevědomě, využívá k doporučování nových příspěvků, lidí (přátel) a reklam. Nejde mu však tolik o kvalitu vztahů, které uživatel naváže, ale spíše o kvantitu. Pomocí shromažďování

dat a údajů o chování uživatele poté Facebook doporučuje spřátelit se s lidmi, které by uživatel „měl znát“. Díky hodnocení příspěvků likem mohou poté obchodní firmy shromažďovat informace, které sice uživatel považuje za bezpředmětné, pro tyto instituce jde ale o velmi cenná data. Týkají se například toho, co se uživateli líbí. (van Dijck, 2013)

Vliv internetu na lidské psychické zdraví byl zkoumán prostřednictvím studií, které docházely k různým závěrům a které naznačovaly možnost jak pozitivních, tak negativních dopadů (Chang et al., 2015). Na Facebooku se dají vyjadřovat emoce různými prostředky. Jedním z nich je veřejná aktualizace statusu, která se řadí mezi tzv. veřejné kanály. Tento typ příspěvků je celoplošný a není mířen na jednotlivého uživatele, takže je větší pravděpodobnost, že bude obsahovat data, která mohou být spojena s autorem příspěvku. Dále se jedná o příspěvky, které jednotlivci publikují na tzv. zeď svých přátel. Jsou tedy mířeny na konkrétní osobu. Tato forma sdílení naznačuje nižší stupeň soukromí, neboť příspěvky jsou dostupné i pro ostatní přátele dané osoby. Posledním typem příspěvků jsou soukromé zprávy, tedy přímé zprávy, které vidí jen příjemce a odesílatel. Jedná se o formu nejvíce omezené a soukromé komunikace, která je na sociálních platformách možná. (Bazarova et al., 2015)

Obvykle se lidé ve veřejných příspěvcích vyjadřují méně negativně, protože jsou tyto příspěvky dostupné širšímu okruhu uživatelů než komunikace prostřednictvím soukromých zpráv (Bazarova et al., 2015). Tento jev lze vysvětlit tím, že negativní emoce jsou intimnější a méně sdílené ve veřejném prostoru než emoce pozitivní (Bazarova et al., 2013). Uživatelé také skrze tyto kanály šíří spíše emoce s vyšší intenzitou. Intimní informace popisují spíše skrz soukromé zprávy, které neuvidí tolik lidí. (Bazarova et al., 2015)

V případě sdílení emocí skrz veřejně viditelné kanály (tím myšleno aktualizování statusu a psaní příspěvků na zeď přátelům) jsou tyto emoce „*v drtivé většině pozitivní*“ (Bazarova et al, 2015: 156). To by prý mohlo být kvůli obavám o to, jak bude uživatel na sociální síti působit na ostatní, ale může to mít i určité benefity. Uživatelé, kteří sdílejí pro ně důležité vzpomínky na Facebooku, vykazují pozitivní emoce proto, že znovu prožijí tuto událost, ale také protože si upevní vztah s ostatními uživateli na základě kontaktu přes sociální síť. V tomto pořadí se jedná o tzv. „*intrapersonální/interpersonální benefity*“. (Bazarova et al, 2015: 156). Studie, které vedly k těmto zjištěním, naznačují, že Facebook může ovlivnit nejen způsob, jak lidé mohou sdílet emoce, ale také to, jak se budou cítit právě po sdílení těchto emocí. (Bazarova et al., 2015)

Emocionální stav uživatele není ovlivněn jen sdílením jeho emocí, ale také tím, jak na ně lidé reagují (Bazarova et al., 2015). Uživatelé mohou na veřejné příspěvky na Facebooku reagovat dvěma hlavními způsoby: liky a komentáři. V dnešní době je součástí liku sedm

samostatných reakcí, které budu podrobněji rozebírat v kapitole „Vyjadřování emocí na Facebooku“. Lidé hledají pochopení druhých i v situacích, které nemusí nutně souviset s komunikací na sociálních sítích. Chtějí tak dosáhnout snížené hladiny stresu a posílení pozitivních emocí na základě toho, že nebudou náročné období prožívat sami. V některých případech nezáleží na kvalitě odpovědi, jindy zase odpověď pomůže jen za určitých podmínek. Například pokud se člověk, kterému se někdo svěřuje, zachová tak, jak je od něj očekáváno (projeví soustrast při sdílení negativních emocí nebo naopak podpoří radost při sdílení pozitivních emocí) jeho odpověď vede ke zlepšení emocionálního stavu. (Zaki and Williams, 2013)

Publikum ovlivňuje emoce uživatele hlavně tím, že mu může dát najevo, že sdílí jeho emoce a zážitky. Pokud sdílí pozitivní zážitek a ostatní uživatelé reagují také pozitivně, uživateli se zvyšuje dobrá nálada i nad rámec uspokojení, které získal z události samotné. Pokud sdílí negativní zážitek či emoce, odpovědi mu slouží jako signál, že není sám. (Bazarova et al., 2015)

1.3 Emoce a válka

Válka se v posledních několika desetiletích evropskému kontinentu vyhýbala, pokud ovšem nepočítáme válku v Jugoslávii, která v devadesátých letech minulého století vedla k rozdělení Jugoslávie na několik menších celků, nebo studenou válku, v níž se sice namísto obvyklých způsobů válčilo spíše propagandou, i tak ale rozdělovala svět na západní a východní část prakticky od ukončení druhé světové války.

Ruská federace však 24. února 2022 zaútočila na Ukrajinu. Samotná územní celistvost i integrita Ukrajiny byly už v té době sporné, protože situace postupně eskalovala od anexe Krymu Ruskou federací v roce 2014. Poloostrov se odtrhl na základě referenda, které vypsal Rusko, protože nesouhlasilo s politickým směřováním Ukrajiny. Konkrétně se jednalo o sérii demonstrací na Náměstí Nezávislosti (tzv. Majdanu), podle něhož se těmto demonstracím říká Euromajdan. Tyto demonstrace vedly ke svržení tehdejšího prezidenta Viktora Janukovyče a vzniku prozatímní vlády. (Boháč, 2022)

Při referendu vznikly na Krymu zajímavé situace, u kterých by se dalo říct, že při nich docházelo k manipulaci s emocemi. Jakýkoliv nápis podporující Ukrajinu nebo vzkaz, že Krym je ukrajinské území, nevydržel dlouho, byl smazán nebo přemalován, jako by nikdy neexistoval. To vedlo lidi, kteří skutečně věřili, že Krym by měl být i nadále součástí Ukrajiny, k myšlence, že jsou možná jediní, kdo tento názor sdílí. Raději se proto podvolili a k tématu se nevyjadřovali, protože nabyli přesvědčení, že všichni ostatní chtějí, aby se Krym stal ruským územím. (Boháč, 2022)

Začátek války na Ukrajině vzbudil v České republice v mnoha lidech vlnu solidarity. Například co se týče pomoci lidem, kteří před válkou utíkají, může veřejnost, firma či obec zveřejňovat své nabídky na webu pomahej-ukrajine.cz. Data dostupná k 1. 3. 2024 ukazují, že zatím lidé na této stránce nejčastěji pomáhali imigrantům v oblasti poskytnutí ubytování. Tato oblast podpory tvoří 30 % z celkově poskytnuté pomoci. Poté lidé poskytují materiální (16 %) či dobrovolnickou (15 %) pomoc nebo se angažují v oblastech dopravy či doučování, administrativní podpory v institucích a tlumočení. Celkově bylo na stránce uveřejněno 37 869 nabídek od spuštění platformy (28.2.2022), 46 jich přibýlo od 1. prosince 2023. (Migracnikonsorcium, n.d.)

Kromě těchto reakcí ale vzbuzuje válka i negativní emoce. Jednou z nich je třeba strach, který může být jak na úrovni mentální (tedy ve formě obavy), tak na úrovni fyzické. Na tu se strach může dostat i přes to, že není vyvolaný bezprostředním fyzickým nebezpečím. Strach se lépe zpracuje, pokud je nějak aktivně řešen (tím lze vysvětlit i dříve zmíněnou humanitární

pomoc), pokud se však člověku nedaří nalézt způsob, jak ho aktivně řešit, člověk začne cítit bezmoc a prožívání strachu je tím pádem komplikovanější, protože nemá východisko. Jeho prožívání je také ovlivněno spoustou různých faktorů. Každý jedinec ho prožívá jinak, každý se cítí ohrožen ve větší či menší míře. Například člověk, který žije na Ukrajině, se bude bát této konkrétní války více než Čech, který zde nežije. Zároveň ale Čech, který má příbuzné či známé v místě konfliktu, bude cítit větší strach než Čech, který tam nikoho nezná. (Špok, 2022)

Ovlivnit prožívání strachu může například i znalost historie (Špok, 2022). V tomto případě by mohlo jít o analogii mezi postupem Vladimira Putina nyní a kroky Adolfa Hitlera před druhou světovou válkou, na kterou upozornilo několik předních světových představitelů v čele s dnešním králem Spojeného království. Zmínky padly už po anexi Krymu v roce 2014 (např. English, 2014; Holden, 2014). Připomíná totiž situaci v roce 1938, kdy němečtí obyvatelé žijící v oblasti tehdejšího Československého pohraničí (tzv. Sudetech), požadovali sjednocení tohoto území s Německem, protože byli ovlivňováni německou propagandou (Owen, 2015). Francie a Velká Británie se v té době rozhodly Hitlerovu požadavku na Československé pohraničí ustoupit ve snaze předejít válce i přes fakt, že měla Francie s Československem v té době smluvní závazek ohledně obrany. Winston Churchill se k situaci v Londýnském tisku vyjádřil mimo jiné takto: *„Rozdělení Československa pod nátlakem Anglie a Francie se rovná naprosté kapitulaci západních demokracií před nacistickou hrozbou použití síly. (...) Přesvědčení, že bezpečnosti může být dosaženo předhozením malého státu vlkům, je osudný omyl,“* (Churchill, 1992).

Strach bývá v některých případech využíván politiky, například pro jednodušší obhajobu investic do armády, jako tomu bylo i ve Spojených státech po teroristických útocích 11. září 2001. Tento jev bývá popisován jako tzv. „Politika strachu“ a politici se při něm snaží udržet v obyvatelích své země strach z určité hrozby (např. terorismu), proti které je třeba zbrojit. V případě USA se využívalo označení „válka proti terorismu“ („war on terror“), které mohlo působit, že Spojené státy vedou „světovou válku“ s konkrétními skupinami nepřátelských skupin (např. islamisté, ekologové nebo dokonce lidé, kteří bojují za práva zvířat). Podobný postoj zvolil i kabinet tehdejšího premiéra Spojeného království Tonyho Blaira, ačkoliv se proti rozdmýchávání strachu ve společnosti odvolal například šéf korunní prokuratury Ken MacDonald. Podle něj vede tato cesta pouze k podpoře a *„rozdmýchání ješitnosti islamistických teroristů, kteří ve svých videích tvrdí, že jsou ‚vojáky‘ ve ‚svaté válce‘“* (Northcott, 2007: 524). I tak se tato rétorika v roce 2007 nadále používala, například tehdejší ministr vnitra John Reid řekl, že pokud by Skotsko bylo nezávislé, přišlo by o možnosti obrany svých hranic, které mu jsou dostupné díky tomu, že je součástí Spojeného království. Politika strachu však bývá

charakteristická pro totalitní režimy, a ve třicátých letech 20. století dokonce vedla ke vzestupu nacismu v Německu, takže je zvláštní, že tuto taktiku volila Labouristická strana, která je ve svých postojích spíše liberální. (Northcott, 2007)

Lidé také cítí stres, jehož kumulace může přerůst například do záchvatu paniky. Jelikož je válka extrémně stresující situace, patří mezi adekvátní postupy, jak tuto krizi zvládnout, zkusit nepřikládat pozornost jiným úkolům (např. pracovním), které by mohly stres navyšovat a nejsou urgentní pro řešení. Uklidnění může pomáhat i „Krizový scénář“, protože někteří lidé necítí stres ohledně války jako takové, ale spíše z toho, co přinese budoucnost. V této situaci má příznivé dopady, když si člověk promyslí, co by dělal, kdyby se scénáře ohledně budoucnosti naplnily a ideálně si tento plán někde napsal. (Špok, 2022)

Naopak rozvinutí traumatu jen na základě toho, že se válka děje blízko nich (to znamená, aniž by byli jejími přímými účastníky nebo oběťmi), je nepravděpodobné. Podle pana Světláka se ale může nakumulovaný stres překlenout do duševní poruchy (např. úzkostně depresivní psychické poruchy). (Světlák, 2024)

Pokud se člověk stane přímým účastníkem války, vystavuje se mimo jiné situacím, jako jsou *„ohrožení života a zdraví; fyzické nepohodlí (...); nemoci a deprivace; ztráta přátel; vystavení se smrti a umírání druhých; povinnost zabíjet a ubližovat ostatním, což vede k morálním a hodnotovým konfliktům,“* (Laufer, Gallops, and Frey-Wouters, 1984: 66) Obecně vzato se rozumí, že čím blíže jsou lidé k bojové linii, tím větší je u nich válečný stres a tento stres byl obvykle chápán tak, že nejpodstatnějším aspektem, který ho spouští, je zkušenost se smrtí a zabíjením mezi vojáky ve válce. (Laufer, Gallops, and Frey-Wouters, 1984)

Agentura Median zkoumala reakci občanů České republiky na válku na Ukrajině pomocí dotazníkového šetření. Zabývala se emocionálním prožíváním války jak v době, kdy zemi Rusko napadlo, tak rok poté. Výzkumníci zkoumali i „pocit identifikace s demokratickou Evropou“ nebo „postoje k různým etnickým menšinám v ČR“. Respondenti měli označit, v jaké míře (1 – nejméně, 7 – nejvíce) zažívají ohledně situace na Ukrajině určité pocity (bezmoc, klid, naděje, obdiv k odvaze, odhodlání, soucit, strach, stud, úzkost, vztek, zoufalství, živý zájem). Měření se započítávalo za pět období: březen 2022, duben-květen 2022, červen 2022, listopad 2022 a únor 2023. Z tohoto šetření vyplynulo, že nejsilnější emoce, kterou Češi v souvislosti s válkou na Ukrajině zažívají, je jednoznačně soucit, který měl nejvyšší hodnotu ve všech časových obdobích a neklesl pod úroveň 4,7. Jako druhou nejsilnější emoci pocítovali respondenti nejčastěji vztek, jehož index byl nejnižší v listopadu 2022, i tak ale neklesl pod úroveň 4,5. (Psychologický ústav Akademie Věd České republiky 2023)

1.4 Vyjadřování emocí

Člověk emoce vyjadřuje pomocí komunikace. Definice tohoto pojmu je velmi komplexní, protože ji různí autoři vnímají jako různé jevy či stavy a také proto, že se komunikace díky proměnám médií a komunikačních možností neustále zkoumá a vyvíjí. Americký psycholog a jeden z autorů kalifornské paloaltské školy, Paul Watzlawick, zastával názor, že „není možné nekomunikovat“ jelikož i nekomunikace je komunikací (Watzlawick et al., 2000: 43). Toto tvrzení odůvodňuje faktem, že neexistuje nemožnost chování. Vychází z domněnky, že významem chování je sdělení, tedy komunikace, a tím pádem, ačkoliv se člověk opravdu snaží, není možné, aby nekomunikoval, protože se jedná o určitou formu sdělení bez ohledu na činnost či nečinnost. Komunikace není pouze přenosem informací, ale procesem, který formuje vztahy a sociální realitu. (Watzlawick et al., 2000). Také se jedná o: „přenos sdělení od původce k příjemci“, „prostředek socializace člověka“, „schopnost předávat a sdílet“ a „proces dorozumívání se“ (Leško, 2008: 8).

1.4.1 Klasické vyjadřování emocí

Tezi, že emoce jsou fyziologicky dané reakce organismu, představil Charles Darwin v 19. století a zároveň popsal tři principy toho, jak se emoce projevují.

První princip vysvětluje sílu zvyku – tělo si v důsledku evoluce navyklo na určité pohyby za jistých duševních stavů, a tak tento způsob vykonává i nadále (ať už tato jednání užitečná jsou nebo ne). Darwin tento princip popisuje například na psech, kteří po vyprázdnění hrabou zadními končetinami, ačkoliv se nachází na chodníku/asfaltu, kde není nic, čím by své výkaly mohli zahrabat. U lidských emocí se tento princip zase projevuje například tak, že když člověk cítí zápach, který ho znechutí, nebo si jen představí, že snědl něco, co mu nechutná, má potřebu otevřít ústa, jako by mohl nechat vypadnout tento kus potravy, nebo je u něj dokonce vyvolán dávicí reflex. [Darwin, 2020 (1872)]

Druhý princip je popsán na základě opaku toho prvního, tedy když zvíře zažívá přímo opačný duševní stav, má současně i tendenci vykonávat opačné posunky, které mu však v tomto případě nejsou (a nejspíše ani nikdy nebyly) jakkoliv prospěšné. Darwin uvádí i příklad psů, jejichž chování se mění podle toho, zda očekávají nebezpečí (naježená srst, aby působil větší, napjaté svaly připravené k výskoku, vyceněné zuby, postavené uši, zvednutý ocas). Když ale uvidí svého pána, kterému věří, poklesne jim tělo s hlavou, svaly se uvolní, vypláznou jazyk, poklesnou jim uši, a ocasem mávají ze strany na stranu. [Darwin, 2020 (1872)]

Poslední, tedy třetí princip, vysvětluje působením nervové soustavy. Když smyslový systém něco příliš dráždí, tvoří se nadbytek nervové aktivity, která se šíří po celém těle a může vyvolat třeba i změny ve svalové soustavě. Mezi stavy vyvolanými tímto principem patří například třes při horečce, vzteku, strachu či radosti, nebo červenaní studem. Za nejzvláštnější autor považuje ztrátu barvy vlasů v důsledku zděšení či zármutku. [Darwin, 2020 (1872)]

Darwinovo tvrzení, že mimika výrazů je po celém světě stejná, podporují například výzkumy, které dokazují, že i od narození slepí lidé používají podobné výrazy jako lidé, kteří slepí nejsou a také případ krysy, které, ačkoliv se za celý svůj život v laboratoři nepotkaly s kočkou, při prvním pohledu na ní jevily známky strachu. (Ekman, 2012)

Paul Ekman také prohlašuje, že, ačkoliv mají emoce na lidi ve většině případů pozitivní dopad, někdy mohou být kontraproduktivní. Nastává to podle něho ve třech případech. V prvních dvou člověk sice cítí „vhodnou“ emoci, ale buď ji vyjádří přehnaně nebo ji projeví nepřiměřeně k dané situaci (např. mlčení místo aktivního hněvu). Ve třetím případě člověk projeví zcela nevhodnou emoci, protože objektivně neexistuje důvod, aby ji pocíťoval. Ekman vychází z toho, že lidé na různé situace reagují různými způsoby, protože jiné situace vyvolávají u každého člověka jinou emocionální reakci, ačkoliv se mohou vyskytnout i situace (spouštěče), které vyvolají stejné emoce u více jedinců. (Ekman, 2012)

Ve svém díle se zabývá i reflexivními činnostmi (jako např. strhnutí volantu při nebezpečí při řízení), které také nazývá pojmem „emoce“. Podle definice, kterou jsem uvedla na začátku práce by ale podle mého názoru bylo vhodnější v této situaci používat výraz afekt. Tyto reakce člověku mnohdy zachrání život, dějí-li se v rizikových situacích a pravděpodobně jsou dány evolučním vývojem. Jak už však bylo zmíněno výše, v některých případech mohou mít účinek opačný. Ohledně příkladu strhnutí volantu na stranu uvádí Ekman situaci, kdy se učíme řídit v zemích, kde se jezdí po pravé straně silnice, ale ke hrozbě dojde v zemi, kde auta jezdí na levé straně. Náhlé strhnutí volantu na špatnou stranu by v této chvíli mohlo dopomoci dopravní nehodě. (Ekman, 2012)

Naučené emocionální reakce je podle Ekmana těžké nevykonávat. Tuto skutečnost popisuje v souvislosti s výzkumem mozku od psychologa Josepha LeDoux: „*Když se vytvoří emoční spouštěč, například se naučíme něčeho bát, vytvoří se v mozku spojení mezi skupinou buněk. Le Doux tuto informaci nazývá buněčnou sestavou (cell assembly),*“ (Ekman, 2012: 174). Z buněčných sestav a vzpomínek na tyto spouštěče se následně utváří biologický záznam naučené zkušenosti člověka, což Ekman nazývá „*databází emočních výstrah*“ (Ekman, 2012: 174). Je sice možné, aby se člověk naučil nereagovat na tato naučená jednání dokonce v takové míře, že emoci ani nepocítí, ale sestavy už nikdy nezmizí. Člověk tedy nemusí reagovat

vystrašeně ani na podněty, které mu v minulosti daly důvod, aby se jich bál. Není však jednoduché se to odnaučit a reakce může podle Ekmana vyplynout na povrch například při stresových situacích nebo když člověk nevěnuje plnou pozornost tomu, aby emoci potlačil. (Ekman, 2012)

Tento proces ovlivňuje šest faktorů: nejdříve závisí na tom, jakého charakteru byla první zkušenost s emočním spouštěčem. Pokud člověka někdo fyzicky týral, bude těžší na podnět nezareagovat, pokud také bude fyzické povahy. Druhý faktor se opírá o to, jak moc je situace v současnosti podobná situaci, při které se spouštěč vytvořil. Pokud byl jedinec fyzicky týrán dominantním mužem, bude lehčí nereagovat, když nyní provede útok žena. Třetí faktor vychází z toho, v jak raném věku byl spouštěč vytvořen. Ekman zde dochází k závěru, že v čím nižším věku se spouštěč vytvoří, tím větší vliv bude na jedince mít. Je to podle něho proto, že malé děti neumí kontrolovat své emoce tak dobře jako dospělí lidé. Následně ovlivňuje schopnost člověka potlačit naučené reakce to, že pokud byla emoce v okamžiku vzniku emočního spouštěče hodně intenzivní, bude těžší se odnaučit reagovat na tento podnět. Pátým faktorem míní Ekman to, jak často se situace opakovala během krátké doby. A jako poslední zmiňuje afektivní typ dané osoby, který se opírá o individuální reakci každého jednotlivce, tedy že každý člověk reaguje rozdílně. (Ekman, 2012)

Ačkoliv je výše zmíněná teorie evolučního vývoje emocí a univerzalita výrazů oblíbená právě Paulem Ekmanem, který provozoval výzkumy v nejrůznějších kulturách, například i u kmenů v Nové Guineji, které se nemohly naučit výrazy emocí tak, že by je například odpozorovaly z médií, jako jsou filmy či fotografie, protože se neseťkaly s kulturou západní civilizace (Ekman, 2012), nachází se i lidé, kteří tento přístup kritizují. Kupříkladu Margaret Mead, americká antropoložka, se ohrazovala proti technice poznávání výrazů na základě fotografií, které podle ní nereprezentovaly přirozené projevy emocí, ale byly „stimulované“ a přehnané (Slabáková, 2016: 298).

Také není jasné, zda lidé opravdu vyjadřují emoce podle prototypů, které byly používány jak v Darwinových, tak v Ekmanových výzkumech a u kterých není jasné, zda se nejedná jen o „*symboly*“ emocí, nebo „*signály*“, které určují charakter situace (Barrett, 2011: 402). Tedy zda lidé opravdu krčí nosem, když je něco znechutí nebo mají široce otevřené oči, když se vyděsí (Barrett, 2011). Pokud by však tyto výrazy nebyly typické pro projevy emocí, tak by vědci „*vytvořili vědu o emocionálních symbolech*“, protože je pro své experimenty používají (Barrett, 2011: 402).

Lisa Feldman Barret také podotýká, že bez uspokojivého empirického důkazu je i otázka toho, zda je toto napodobení emocí relevantní pro skutečné výrazy, které používají lidé

při prožívání emocí. „Dokonce ani 4měsíční děti nevytvářejí specifické projevy ve tváři pro vztek, strach, znechucení a smutek,“ (Barrett, 2011: 402). Autorku nepřesvědčila ani studie nezápadních kultur, jelikož namítá, že schopnost poznat předstírané výrazy může být založena spíše na chápání „symbolu“ než „rozpoznávání“ vrozeného signálu (Barrett, 2011: 403).

1.4.2 Vyjadřování emocí na Facebooku

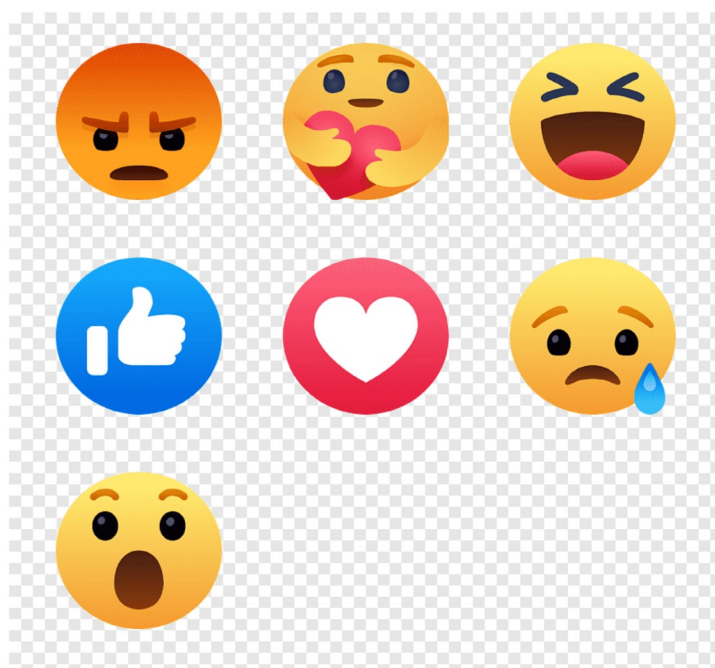
S proměnou moderních technologií a komunikačních kanálů nepřichází pouze změny v dorozumívání se s ostatními lidmi ohledně událostí, které se dějí v lidském životě, ale také v tom, jak člověk vyjadřuje (komunikuje) své emoce. Dříve mohli lidé také vyjadřovat emoce skrz média, jejich prostředky byly však omezeny.

Při psaní dopisů mohli pouze podtrhávat či zvýrazňovat slova (jako prostředek zdůraznění), napsat je velkými písmeny (také prostředek ke zdůraznění či vyjádření velmi silné emoce, např. hněvu, radosti...), nebo na papír nakreslit obrázek či symbol (např. srdce jako vyjádření lásky, něhy).

V dnešním světě je díky moderním technologiím možností nespočet. Například na Facebooku lze nejen reagovat na příspěvky ve feedu různými reakcemi, komentovat je nebo sdílet. Uživatel může se svými přáteli komunikovat skrz zprávy, kde je možné posílat emotikony, GIFy, memy atd.

Reakce na příspěvky

První reakcí, která byla na Facebooku zpřístupněna jako reakce na příspěvek (kromě komentářů a sdílení), byla reakce *To se mi líbí* neboli tzv. *like*, jejíž spuštění oznámil Mark Zuckerberg na konferenci F8 v roce 2010. Jednalo se o funkci, která zjednodušovala sdílení obsahu ostatním uživatelům. Do té doby bylo pro jeho sdílení potřeba zkopírovat odkaz a následně ho sdílet na svém profilu. Nyní stačilo jen kliknout na tlačítko *To se mi líbí* a příspěvek se automaticky nasdílel do feedu ostatních uživatelů. Dvě základní funkce (sdílení a *like*) od sebe také byly na první pohled rozeznatelné tak, že když uživatel sdílel příspěvek, objevil se celý odkaz. Pokud na něj však zareagoval *likem*, automaticky se nad sdíleným příspěvkem objevila hláška, že uživatel tento příspěvek „doporučuje“, což mohlo mít potenciálně vyšší psychologický vliv než sdílení. (Handl, 2010)

Obrázek č.1, Reakce na příspěvky, zdroj: pngegg.com

V roce 2015 však Facebook k této funkci přidal dalších pět reakcí, ke kterým se v roce 2020 přidala ještě jedna (reakce jsou na obrázku č. 1). Význam některých reakcí se však překladem do češtiny drobně změnil. Reakce srdíčka se v originále jmenuje *Love*, tedy láska, ale v české verzi aplikace se reakce nazývá *Super*. Podobné je to s reakcí smajlíka s otevřenou pusou (dole vlevo), kterému se v originále říká *Wow* a v češtině se mění na *Paráda*. Naštvaný smajlík (vlevo nahoře), tedy *Anger* (vztek) byl společně se smutným smajlíkem (dole vpravo), *Sad* (smutek) přeložen podobným způsobem jako *like*. Překlad tedy zní *To mě štve* (vztek) a *To mě mrzí* (smutek). Jediná reakce, které se nedotkla změna překladu, je *Haha* (nahore vpravo).

I když společnost Meta píše o pozitivním přijetí těchto reakcí (Krug, 2016), český odborník na sociální sítě Daniel Dočekal kritizuje především fakt, že ačkoliv je na sociálních sítích pro emoce místo, Facebook by se neměl uchýlovat k tomu, že bude omezovat projevování těch negativních a určovat tak, které emoce jsou ty „správné“. Také nesouhlasí s problematickým překladem, protože uživatel, který zareaguje srdíčkem, jehož název se zobrazí v angličtině (love), může mít o této reakci diametrálně odlišnou představu než člověk, kterému se jméno této reakce objeví pod jejím českým názvem (*super*). (Jansová, 2016)

Poslední reakce, *Péče* neboli Care (nahore uprostřed), byla přidána v době koronavirové pandemie v roce 2020. Ačkoliv se sedmá reakce začala vymýšlet již předtím, než pandemie Covidu zavřela většinu světa do karantény, její vývoj tím dostal nový impuls. Společnost Meta chtěla lidem dát možnost sdílet vyšší emoci, než je láska. Reakce *Super* totiž sice svůj účel plní, ale tím chtěl vytvořit i takovou, která by se dala využívat i pro případné projevení podpory či solidarity. Společnost vymyslela projev tohoto pocitu formou objetí a nakonec se rozhodla pro grafiku, díky které si uživatelé mohli i na dálku projevovat zájem a mít pocit, že jsou si nablízku. (Meta, 2020)

Emotikony

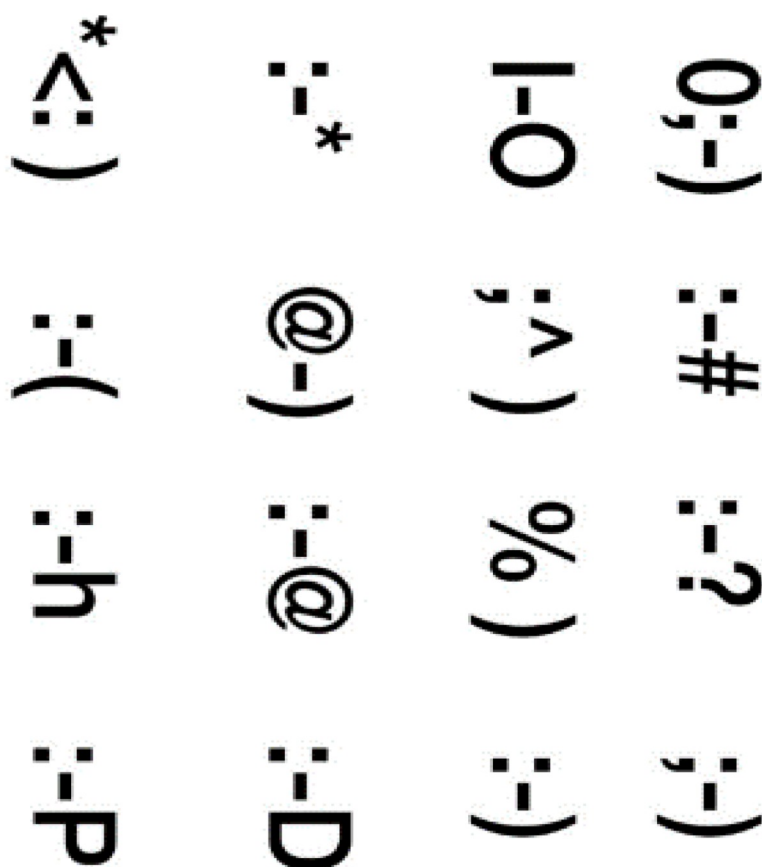
Tento a následující pojem (emoji) si lidé mohou plést, proto je na místě si je odlišit. Emotikony jsou starší než emoji a jsou popsány jako „*interpunkční znaménka, písmena a čísla používaná k utváření obrázkových ikon, které obecně zobrazují emoce nebo sentiment*“, (Encyclopædia Britannica, 2020). Emotikony proto mohou vypadat jako na obrázku č. 2.

Někteří lidé kritizují užívání emotikonů, protože podle nich ničí schopnost lidí vyjadřovat se jasně pomocí jazyka a tvrdí, že se jedná o „*líný způsob komunikace*“, nebo mohou mít negativní vliv na věrohodnost autora v případě e-mailové komunikace. (Encyclopædia Britannica, 2020)

Emoji

I přes podobnost názvu nepochází tyto dva pojmy ze stejných slov. Emoji nachází původ v Japonsku, konkrétně ze slov „e“ (picture – obrázek) a „moji“ (written character – psaný znak) (Encyclopædia Britannica, n.d.).

Namísto slova emoji se v českém jazyce hojně užívá výraz „smajlík“, který si většina lidí asociuje s obrázkem usměvavé tváře s černými tečkami místo očí a černým obloukem namísto pusy ve žlutě vybarveném kruhu (viz obr. č. 3). Jedná se o „*jakýkoli z různých malých obrázků, symbolů nebo ikon používaných v textových polích v elektronické komunikaci (...) k vyjádření emocionálního postoje pisatele*“ (Merriam–Webster, n.d.). Podobně pojem definuje Cambridgeský slovník, podle kterého je emoji „*digitální obrázek, který je přidán ke zprávě v elektronické komunikaci za účelem vyjádření konkrétní myšlenky nebo pocitu*“ (Cambridge Dictionary, n.d.).

Obrázek č.2: Emotikony, zdroj: 365tipu.cz

Pochopení skutečnosti, jakou emoci by měl daný emoji představovat, se liší na základě různých faktorů, mimo jiné třeba generaci, ve které uživatel vyrostl a je vychováván. Stejně emoji mohou nést pro různé lidi různé významy, hrozí proto nepochopení mezi uživateli. (Tigwell and Flatla, 2016)

Obrázek č.3: Smajlík, zdroj: wikipedia.org

Obrázek č.4: Nejoblíbenější emoji za rok 2021, zdroj: Macworld.com

Mezi nejoblíbenější emoji patří už od roku 2021 ty, které lze vidět na obrázku č.3 (kromě *Palce nahoru*). První je emoji *Obličej, který brečí smíchy* (nahore vlevo), druhý *Obličej, který se válí po podlaze smíchy* (nahore vpravo), třetí *Červené srdce*, čtvrté *Sepjaté ruce* (dole vpravo), které se používají jako vyjádření díky a *Hlasitý pláč* (dole uprostřed), který se používá pro ohromující smích. (Cost, 2023; Manning, 2023)

Tohoto typu obrázků existuje více než emotikonů, jelikož jejich obsah není limitovaný znaky, kterými by se daly vyjádřit. Mohou představovat činnosti, zvířata, jídlo, symboly apod.

GIFy

GIFy vysvětluje encyklopedie Britannica jako zmenšené „*velikosti obrázků a krátkých animací*“ (Encyclopædia Britannica, 2019), internetový Cambridgeský slovník říká, že jsou to „*počítačové soubory, které obsahují statický nebo pohyblivý obraz*“ (Cambridge Dictionary 2019) a také dodává význam zkratky: „*Graphic Interchange Format*“ (možný překlad: Grafický měnící se formát). Jedná se i o „*počítačový formát pro kompresi a ukládání vizuálních digitálních informací*“ (Merriam-Webster, n.d.).

Obrázek č.5: První GIF, zdroj: Thefanatic.net

První verze tohoto formátu byla vynalezena už v roce 1987 Stevem Wilhitem a vzhledem k technologiím té doby se jednalo spíše o nehybné obrázky, které mohly vypadat například jako obrázek č. 5. Dnes můžeme dohledat i animované GIFy, ve kterých je prováděn krátký opakující se pohyb. I tak se ale první GIF, který byl kdy vytvořen, hýbal. Na obrázku č.5 to sice nelze vidět, ale letadlo se v původní verzi hýbe, lépe řečeno pohybuje se obloha navozuje dojem, že se letadlo posouvá stále dopředu. (Zight, 2020)

Internetová umělkyně Olia Lialina, která s formátem GIFu pracovala od 90. let minulého století, rozdělila podle svých zkušeností užívání formátu do tří kategorií. První nese název „*Kultura 90. let*“, kdy GIFy, neměly pevně danou barvu pozadí, což je dělalo více flexibilními a mohly se využívat pro různé grafické účely. Druhá kategorie, tedy „*začátek 21. století*“, se nesla v duchu extravagantní grafiky, kterou používali převážně uživatelé platformy MySpace. Třetí a poslední nazvala umělkyně jako „*Aktuální čas*“. Jedná se o GIFy, které zná dnešní generace asi nejlépe, mají podobu opakujících se (často ikonických) záběrů z filmů i seriálů. (Zight, 2020)

Ačkoliv spousta uživatelů vyslovuje tento pojem s tvrdým „g“, jeho vynálezce se nechal slyšet, že správná výslovnost slova je [džif] (Zight, 2020).

Memy

Název Meme použil poprvé Richard Dawkins v roce 1976 ve svém díle *The Selfish Gene* (Rogers, 2019), kde odkazuje na „*kulturní jednotku, která se pohybuje od člověka k člověku, podobně jako gen v biologii*“ (Nissenbaum and Shifman, 2015: 484). Uvedl také, že se šíří kopírováním nebo imitací a mezi jejich příklady patří různé kulturní prvky jako je hudba, módní trendy nebo dokonce víra v Boha (Shifman, 2014b: 9). Všechny memy lze charakterizovat na základě odlišnosti i podobnosti: různí lidé sice mohou předat stejnou kulturní situaci odlišnými způsoby, ale prostředek, kterým ji šíří, tedy mem, zůstává stejný (Nissenbaum and Shifman, 2015). Také bývají vymezovány jako digitální položky, s následujícími vlastnostmi: 1) mají společné to, jak vypadají a jaký mají obsah či postoj; 2) lidé, kteří je sdílí, mají povědomí o tom, že existují různé memy a vědí, jak na ně navazovat či reagovat; 3) sdílí je více uživatelů (např. skrz obrázky) přes internet (např. na sociálních sítích). Shifmanova definice pojmu se liší od té Dawkinsovy tím, že on nepředpokládá, že jde o kulturní jednotku, nýbrž o skupinu obsahových jednotek (tzv. content units). (Shifman, 2014a) Přejít od singuláru k plurálu odůvodňuje rozmanitostí dnešních moderních technologií, díky nimž má člověk během pár vteřin přístup k mnoha informacím, který dřív neměl, a také faktem, že dnes už se memy objevují jako velké množství obrázků a textů a ne jako „*sporadické entity*“ (Shifman, 2014a: 341).

Memy se vyskytují v různých formách, ale nejčastěji bývají šířeny v podobě fotek. Tyto memy se rozdělují do tří kategorií: Reaction photoshops, Stock character macros, a Photo fads. (Shifman, 2014a)

Reaction photoshops jsou sbírkou obrázků, které byly upraveny pomocí photoshopu a reagují na známé fotografie, které mohou být považovány za tzv. „memetické“ fotografie

Obrázek č.6, Originální Disaster girl fotografie, zdroj: wikipedia.org

Obrázek č.7, Disaster girl – I am the iceberg meme,
zdroj: knowyourmeme.com

(tzn. fotografie, které se staly populárními a lidé pomocí nich vytváří nové obrázky s ironickým či humorným podtextem) (Shifman, 2014a: 343). Do této kategorie spadá například meme *Disaster girl* (viz obrázek č. 6), jejíž fotografie vznikla, když hořel dům v sousedství a její otec ji požádal, aby se usmála na kameru. Vzniklou fotografii přihlásil do soutěže, kterou vyhrál.

Obrázek poté lidé upravovali do nejrůznějších tragédií, které lidstvo v průběhu historie postihly jako například vyhlazení dinosaurů meteorem či potopení Titanicu. (Fazio, 2021). Kromě obyčejných lidí mohou tyto memy vznikat také z fotografií celebrit (např. *Smutný Keanu Reeves*) či z politických situací (např. *The Situation Room*).

Stock character macros jsou tvořeny skrz obrázky, přes něž někdo napíše text reflektující nějaké stereotypní chování. Součástí této kategorie je například *High Expectations Asian Father*

Obrázek č. 8, High Expectations Asian Father meme, zdroj: knowyourmeme.com

Obrázek č. 9, Planking meme, zdroj: npr.org

(viz obrázek č. 8), který na své děti klade přehnané nároky. (Shifman, 2014a) Tento konkrétní meme vznikl na základě stereotypu, že asijské rodiče své děti nutí, aby ve všem excelovali.

Na Photo fads lidé předvádějí určité činnosti či pozice v nejrůznějších prostředích. Například *Planking* znamená, že si člověk lehne na břicho s pažemi podél těla na nějaké atypické místo, při *Heads in Freezers* si lidé strkají hlavu do mrazáku a vedle sebe mají nápis 241543903, díky kterému se jejich fotografie lehce vyhledá (Shifman, 2014a: 343). Kvůli fenoménu *Planking* (viz obrázek č. 9) například zemřel muž, který spadl ze zábradlí, na kterém se podle všeho chystal provést tento meme a jeho přítel ho přitom natáčel (BBC News, 2011).

Tyto tři kategorie jsou rozdílné v tématech, o která se opírají. Reaction photoshop jsou sbírkou obrázků, které byly upraveny pomocí photoshopu a reagují na známé fotografie, které mohou být považovány za tzv. „memetické“ fotografie (vztahují i k politice či sociálním problémům) a Photo fads jsou spíše hravé a jde v nich o určitou formu představení. Liší se i formou, v níž jsou podány (úprava fotky/fotek photoshopem, přidání textu k fotografii nebo zcela neupravené fotografie). A také chováním uživatelů při jejich vytváření. (Shifman, 2014a) Při tvorbě Reaction photoshop memů uživatel jen upravuje nebo skládá dohromady dvě různé fotky, v rámci Stock character macros jen připsuje text a při Photo fads jsou uživatelé „především performeři, herci ve velkém divadle digitální kultury,“ (Shifman, 2014a: 343).

Anglicismy

Emoce se samozřejmě dají vyjadřovat také slovně a mnoho lidí pro to používá slova anglického původu, která se běžně používají v internetové komunikaci. Zkratky jako LOL, OMG a WTF či slova jako „Slay“ nebo spojení „As you should“ zná především dnešní mladá generace, ale anglicismy sloužili jako vyjádření už před dlouhou dobou. Tehdy se používaly například věty jako: „*máš nějakou good náladu, ne?*“, „*máš cool jednoslovný odpovědi*“, „*Vokoun is the best brankář*“ (Svobodová, 2007: 179) a tak dále. Mladší generaci by tato vyjádření mohla přijít krkolomná, ale se začátky internetové komunikace v Česku byly výše zmíněné formulace běžné. (Svobodová, 2007)

Za výrazy, které se používaly tehdy a jsou v internetové komunikaci patrné i dnes, se mohou považovat například vulgarismy f*ck a sh*t. Tato slova stále se používají i ve stejných situacích, tedy ve chvíli, kdy uživatel chce nadávat. Dříve to mělo své opodstatnění, z chatovacích místností se totiž běžně vyhazovalo, pokud člověk použil český vulgarismus, a tak se uživatelé uchýlovali k těm anglickým (Svobodová, 2007).

2. Metodologická část

2.1 Výzkumná metoda

Pro výzkum své bakalářské práce jsem zvolila metodu kvalitativních rozhovorů, která je charakteristická tím, že výzkum nelze reprodukovat a také tím, že se soustředí na hlubší pochopení zkoumaných jevů (Hendl, 2008). Pro první rozhovor jsem si vybrala člověka, který má tendenci emocionálně prožívat téma války a další rozhovory jsem vedla s lidmi, které mi doporučil tento respondent a na něj navazující respondenti na základě toho, že tito lidé také emočně prožívají příspěvky na sociálních sítích ohledně války (třeba protože se jich osobně dotýká). Rozhovor jsem nahrála na MP3 přehrávač a následně přepsala, abych mohla rozebrat text na jednotlivé kódy. Přepisy jsem si důkladně přečetla a vybrala aspekty, které mi přijdou zajímavé a které se objevovaly u více respondentů. Na základě otevřeného kódování jsem vytvářela kódy, které jsem následně spojovala do obecnějších kategorií a na základě těchto kategorií interpretovala teorie, jak respondenti pohlíží na danou problematiku. Tyto teorie odpovídaly výzkumným otázkám.

2.2 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Jako výzkumný cíl jsem si stanovila zjistit, jak studenti ve věku od 21-24 let pohlíží na příspěvky na sociálních sítích, které se jakkoliv týkají války. Chtěla jsem zjistit, jak popisují své emocionální prožívání, když vidí tyto příspěvky a jak se tyto emoce či pocity následně reflektují v jejich reálném životě, který se v dnešní době často stírá s tím na sociálních sítích. Pokud v nich příspěvky ohledně války nezbuzují emoce, zajímalo mě, jaké příspěvky to naopak dokážou. Také jsem se chtěla dozvědět, jak intenzivní toto prožívání je a na jak dlouho je emoce zasahují.

Výzkumnou otázku jsem formulovala takto: „Jaké jsou emocionální reakce studentů ve věku od 21-24 let při setkání s příspěvky na sociálních sítích týkajících války?“ První podotázkou, která na ni navazuje, byla otázka: „Co je dokáže uklidnit po negativním emocionálním prožívání?“ Tedy zda musí odložit zařízení, na které příspěvky viděli, zavřít danou sociální síť, nebo to s nimi nepohne a zůstávají tam dál. Další podotázka, kterou jsem si položila, zněla: „Jakým způsobem reagují, když vidí tyto typy příspěvků?“ Také jsem se zabývala tím, zda považují prostředí na sociálních sítích za bezpečnější, než komunikaci tváří

v tvář či nikoliv, poslední výzkumnou podotázku jsem přeformulovala do této podoby: „Jak vnímají respondenti anonymitu na sociálních sítích?“

2.3 Respondenti

Studentů, se kterými jsem rozhovor vedla, bylo deset. S ohledem na základní reprezentativnost, jsem vybrala pět mužů a pět žen. Všichni účastníci byli ve věku od 21 do 24 let, a zároveň jsou všichni zapojeni do bakalářského vzdělávacího programu v Praze. Respondenty jsem vybírala metodou tzv. sněhové koule, tedy tak, že každý respondent mi doporučil toho následujícího.

Jejich ovlivnění válkou bylo u každého jiné, z důvodu anonymity rozhovorů budu následně popisovat všechny respondenty čísly (č.1-10) a nebudu rozlišovat jejich pohlaví, budu tedy všechny popisovat jako „respondent“. Zároveň pro jejich popis používám zkratky R1-R10.

Rodina jednoho z respondentů (R5) bydlí na Ukrajině a sám respondent aktivně pravidelně sdílí příspěvky ohledně války na Ukrajině, nebo v nich hodnotí kroky ruské armády a vlády. Jeden z respondentů (R10) je z Ruska, ale komentoval spíše své pocity ohledně války v Gaze. Další respondent (R4) pochází ze Slovenska, které s Ukrajinou přímo sousedí, a na Slovensku žije jeho rodina, zároveň se podílel na vzniku jedné sbírky na pomoc ukrajinským uprchlíkům v roce 2022. Respondent č.3 je židovského vyznání, čímž má vazby na situaci v Gaze a v rámci komunity se setkává s lidmi z Unie židovské mládeže (UŽM). Další respondenti nemají takto blízký kontakt s válkou, ale jejich relevance pro výzkum je podložena jinými aspekty, například respondent č. 6 studuje obor týkající se mezinárodních vztahů, respondent č. 1 projevil úzkost z možného vzniku globálního konfliktu a respondent č. 9 daroval oblečení uprchlíkům z Ukrajiny a pociťoval velké úzkosti, když válka na Ukrajině začala.

2.4 Otázky

Rozhovory byly polostrukturované, což znamená, že jsem sice měla list otázek, ale v průběhu rozhovoru jsem se doptávala na detaily, které se u každého respondenta lišily a také jsem je rozhovor od rozhovoru vylepšovala a specifikovala, jelikož jsem měla zkušenosti z předchozích rozmluv. Například, když respondent č. 1 mluvil o tom, že má strach z jaderné války nebo celosvětového konfliktu, zbylých respondentů jsem se zeptala (poté, co se oni sami vyjádřili), zda mají také strach z něčeho takového.

Otázky jako takové jsem rozdělila do tří částí. V první jsem se ptala na obecné otázky, jak často používají sociální sítě, co na nich obvykle dělají, jak by popsali svou zkušenost s touto

tématikou, nspecifikované emoce, které se jim vybaví, když se řekne „příspěvek na sociálních sítích s tématem války“, nebo jaké příspěvky si vybaví a jak konkrétně šíří podobné příspěvky oni. Tato část spočívala v tom, aby se respondent rozpovídal a sám popsal, jak tuto problematiku vnímá. Co ho například zajímá a jak se ohledně ní cítí. Velmi důležité bylo, abych tyto otázky zařadila na začátek, jelikož se jedná opravdu čistě o pohled daného respondenta bez toho, abych mu já kladla jakékoliv návodné dotazy.

Do druhé části jsem vložila otázky ohledně dvou negativních emocionálních prožívání, u kterých mi přišlo logické, že je lidé mohou v souvislosti s válkou prožívat. Byl to vztek a strach. U obou jsem se snažila zjistit, zda je vůbec respondenti prožívají, když vidí příspěvky ohledně války. Pokud ano (což se v drtivé většině stalo), zajímalo mě, u jakých typů příspěvků je obvykle pociťují, jak silné tyto pocity jsou a jak se nakonec uklidňují (např. danou sociální sítí zavřou a přesunou se na jinou platformu, nebo telefon odloží úplně a jdou dělat něco jiného). Mé otázky také směřovaly k tomu, zda na tyto typy příspěvků nějak odpovídají (speciálně u vzteku) a diskutují v komentářích, nebo reagují pomocí jiných nástrojů, které sociální sítě poskytují. Když odpověděli, že k ničemu takovému nedochází, ptala jsem se, proč nechtějí reagovat. U strachu jsem navíc připojila otázky bezpečnosti na sociálních sítích, zda se respondent pod rouškou anonymity cítí bezpečněji než při konverzaci tváří v tvář, nebo jestli někdy zažil, že mu nějaký uživatel nahnal strach i přes to, že žádné bezprostřední nebezpečí jemu přímo nehrozilo, protože byl daný uživatel jen přes obrazovku.

Třetí část jsem věnovala pozitivnímu prožívání, které jsem rozdělila do dvou rovin: empatie/soucit s napadenou zemí a poté naděje. Jsem si vědoma toho, že z pocitu empatie může člověk následně cítit až negativní emoce, ačkoliv samotné prožívání soucitu se dá označit za pozitivní. Tomu jsem také přizpůsobila své otázky. V první řadě jsem se ptala na to, zda v respondentech vzbuzují příspěvky na sociálních sítích pocit empatie s napadenou zemí a o jaké konkrétní případy se jedná. Následně jsem se ptala, jestli je tento pocit přiměl k nějaké pomoci, ať už příspěvím do sbírky, založení vlastní iniciativy nebo jakékoliv konkrétní pomoci (např. darování oblečení). Následně mě zajímalo, jestli je tato emoce ovlivnila na delší dobu, například, zda pociťují vděk za setrvání České republiky v organizaci Severoatlantické aliance (NATO). Když nebyli schopni odpovědět, postrčila jsem respondenty tak, aby alespoň srovnali délku požívání této emoce s těmi negativními, které jsme probírali předtím. Druhou pozitivní emocií byla naděje, u které mě především zajímalo, zda se setkávají s příspěvky, které v nich tuto emoci vzbuzují, jestli má dlouhé trvání nebo rychle vyprchá a jak často na takový obsah naráží (znovu třeba ve srovnání s tím negativním). Poslední otázku jsem věnovala příspěvkům, které zveřejňují sami respondenti a myslí si, že by mohli vzbudit pocit naděje.

2.5 Limity výzkumu

Jako hlavní limit svého výzkumu vnímám to, že respondenti jsou mladí studenti z Prahy. Jedná se tedy o lidi, kteří nežijí v odlišném sociokulturním prostředí a ohledně války (převážně té na Ukrajině) sdílí stejné názory. Právě z tohoto důvodu se neliší jejich odpovědi na to, jaké typy příspěvků v nich vyvolává strach či co vnímají ohledně války na Ukrajině pozitivně. V čem se ale někteří neshodovali (hlavně R3 a R10), byla situace v Gaze, ze které také vyšly některé příklady k jednotlivým kódům.

Zkoumání emocionálního prožívání je složitý proces (jak jsem již popsala v kapitole „Klasické vyjadřování moci“), na kterém se dodnes neshodne spousta uznávaných vědců, výsledky mého výzkumu jsou tedy limitovány pouze informacemi, které se mi respondenti rozhodli sami poskytnout a které jsem já vydedukovala na základě jejich jednání (například když mluvili sarkastickým hlasem).

3 Výzkum

V následující kapitole budu rozebírat poznatky, ke kterým jsem došla díky provedení svého výzkumu. Z odpovědí získaných z rozhovorů, které jsem vedla s respondenty, jsem vybrala jednotlivé kódy, z nichž mi vyšlo celkem devět kategorií. Na základě nich jsem dokázala sestavit čtyři teorie, které odpovídají na mé výzkumné otázky. Každá podkapitola ponese název ve formě zkrácené verze výzkumné otázky či podotázky, na které odpovídají mnou vytvořené teorie a pod ní budou vypsané kategorie společně s jednotlivými kódy a jejich příklady. Pro větší přehlednost uvádím citace jednotlivých respondentů kurzívou.

3.1 Jaké jsou emocionální reakce respondentů?

Jako první jsem se snažila zjistit, jaké jsou emocionální reakce studentů ve věku od 21 do 23 let, když se na sociálních sítích setkají s obsahem, který se tematicky týká války. Z odpovědí respondentů jsem vytvořila následující teorii: „Při konfrontaci s příspěvkem na téma války pociťují respondenti nejčastěji strach, vztek, frustraci nebo bezmoc a blíže nespecifikované pozitivní emoce.“

Kategorie této teorie nesly názvy podle jednotlivých emocí s tím, že frustraci a bezmoc jsem spojila do jedné („Frustrace/Bezmoc“), jelikož mi z výzkumu vyšlo, že tyto dva pocity spolu souvisejí. Respondent č. 1 popsal, že kvůli tomu, že nemůže pomoci (tj. z pocitu bezmoci) pociťuje právě frustraci. Tento dojem jsem měla z více respondentů, kteří mluvili o tom, že současnou situaci nemohou nijak zlepšit. Respondent č. 4 na otázku, jak prožívá tento typ příspěvků, odpověděl takto: *„Asi spíš frustraci nebo zoufalství vysloveně. Já jsem člověk, který si možná už buduje názor na ty věci, takže mám pocit, že aspoň nějakým způsobem umím udělat něco svého, ale zároveň si uvědomuju, že toho nedělám moc a taky asi i to, že neumím něco udělat ve mně vytváří tu frustraci.“* Například respondent č. 9 ale zmiňoval, že cítí jen bezmoc: *„(...) ale hlavně asi převládá ta bezmoc, kdy mám pocit, že se proti tomu snažíme bojovat, jako celkově tady v Evropě, ale přijde mi, že jsme na to možná krátkí.“* Kód jsem proto pojmenovala „Neschopnost změny“.

V rámci těchto dvou spolu souvisejících pocitů jsem vytvořila i druhý kód s názvem „Stav dnešního světa“, protože z odpovědí respondentů bylo patrné, že cítí frustraci kvůli tomu, že politická i ekonomická situace ve světě není podle jejich představ. Respondent č. 2 se vyjádřil následovně: *„Nic nedopadá dobře, ukrajinská protiofenzíva dopadla špatně, volby vyhrávají lidi jako Fico, Orbán, nevíme, jak dopadnou volby v USA.“* S jeho postojem dá se říct souhlasí

i respondent č. 7, který řekl: "*Přijde mi, že celý vývoj v Rusku za posledních 15 let byl úplně zbytečný. A ne jenom tam, ale i všude jinde. Je to strašná ztráta času nás všech.*" Respondent č.4 má podobné pocity ohledně (podle něj) zvedající se vlny antisemitismu.

Následující kategorii jsem pojmenovala „Vztek“ a vytvořila si v ní opět dva kódy. První jsem nazvala „Protistojné názory“, vyjadřuje situaci, kdy v respondentech vyvolávají vztek příspěvky, ve kterých se objevují názory, se kterými respondenti nesouhlasí. Jedná se převážně o negativní reakci na uprchlíky, na čemž se shodli respondenti č. 8 a 9, kteří popisovali svou zkušenost v rámci skupiny na hledání bytu a práce. Pod příspěvkem člověka z Ukrajiny, který sháněl bydlení, se objevovaly komentáře typu „ať si táhnou zpátky na Ukrajinu“ nebo jiné formy nadávek. Respondent č. 3 se vyjádřil, že ho štvou propalestinské názory, protože je židovského vyznání a nesouhlasí s tímto postojem. Opačný pohled na Izraelsko-palestinský konflikt měl respondent č. 10, kterého naopak rozčiloval profil šířící proizraelský narativ. Oba ale mají společné, že v nich vyvolá pocit vzteku protistojný názor. Zajímavé také bylo, že respondenti se většinou shodovali na tom, že je opačné názory zajímaví, a proto navštěvují například komentářové sekce (i když vědí, že se mohou naštvat), anebo se před tímto obsahem „chrání“ tím, že ho aktivně nevyhledávají, protože vědí, že by to v nich vzbudilo negativní emoce.

Druhý kód této kategorie jsem pojmenovala „Chování nepřátelské armády“, jelikož popisuje, že v respondentech vyvolává vztek, když se na sociálních sítích objeví příspěvek obsahující sdělení, že se nepřátelská vojska dopouští neetických činů. Respondent č. 3 popisoval své setkání s tímto typem obsahu následovně: „(...) *Hamás a podobně dělá to, že učí děti střílet z pušek, a to mě prostě jako vždycky naštvne, když tohle vidím.*“ Také se ale objevovaly negativní reakce na chování ruské armády na území Ukrajiny (R6): „(...) *to, jak se ruská armáda chová k civilistům, potažmo k vojákům v zajetí, ve mně vždycky vzbuzovalo takovou reakci vzteku, ale i smutku.*“

Třetí kapitolu jsem nazvala „Strach“. Vyskytují se v ní dva kódy popisující jaká témata v respondentech vzbuzují strach a potom jeden kód, který reflektuje jejich víru v NATO, díky které prožívání strachu není tak intenzivní. Respondent č. 8 uvedl, že na začátku války na Ukrajině měl potřebu si stále shánět nové informace, na základě čehož se v něm kumuloval stres, ale pomohlo mu v tom právě uvědomění toho, že Česká republika je členem Severoatlantické aliance, která by jí poskytla ochranu. Respondent č. 3 sice přiznával, že neví, v jaké situaci se NATO ocitne po amerických prezidentských volbách, ale následně dodal, že: „*Je fajn mít za rohem dvoumetrového bráčku, což zrovna Amerika v NATO představuje.*“

Druhý kód popisuje, jaké příspěvky nahání respondentům strach. Pojmenovala jsem ho „Potenciální konflikt“. Tímto kódem jsem popsala strach respondentů buď z eskalace konfliktu (tento pocit se projevoval především v kontextu s válkou na Ukrajině), nebo vzniku nějakého nového konfliktu, který by mohl respondenty určitým způsobem zasáhnout. Respondent č. 1 vyjadřoval až úzkosti z jaderné války, konkrétně v tento moment: „(...) velké úzkosti ve mně vzbudilo, když pár dní po začátku války na Ukrajině uvedl Putin ruské jaderné síly do nouzového stavu.“ Respondent č. 2 pro změnu zmiňoval rostoucí počet konfliktů, a také na ty, které by podle něho mohly vzniknout v návaznosti na situaci na Ukrajině: „Protože eventuelně dojdeme do bodu, kdy nějaký stát napadne stát, který už je pod ochranou třeba spojených států, jako třeba ten Taiwan, který si myslím, že vzhledem k tomu, jak významný je pro světovou produkci čipů a dalších těchto věcí, co se výpočetní techniky týkají, tak to by Američani nemohli nechat úplně na pokoji.“ Respondent č. 8 zmiňoval rozhovor, na který narazil na profilu zpravodajských služeb na sociálních sítích a kde vystupoval jistý člen české armády, kterého nejmenoval. Tento člověk podle respondenta mluvil o negativním průběhu války na Ukrajině: „(...) že si moc lidí neuvědomují, že hodně bojují za nás, že fakt, když se to pokazí, tak je možné, že brzo budeme muset bojovat i tady a zněl hodně pesimisticky, tak to mě dost vyděsilo.“ Naopak se objevovaly i názory, že třetí světové války či případného jaderného konfliktu se nebojí, respondent č. 7 tuto situaci dokonce označil za „Sci-fi“ (což může souviset s výše zmíněnou důvěrou v NATO).

Třetí kód této kategorie nese název „Směrování západní politiky“ a v jistých ohledech se podobá kódu „Stav dnešního světa“. Rozdíl je v tom, že u „Směrování západní politiky“ z respondentů nečišela frustrace z toho, kam svět spěje, ale opravdu prožívali strach při pomyšlení na to, že se například kvůli politickému směrování svět odkloní od podpory napadené Ukrajiny. To vyjadřoval především respondent č. 5: „Já se totiž bojím, že ten západ a lidi nechají Ukrajinu ve štychu, (...) ty lidi nám fakt důvěřují.“ Respondent č. 3 pro změnu přiznal, že se bojí též již výše zmíněné zvedající vlny antisemitismu, konkrétně jeho eskalace do situace, která tu byla před druhou světovou válkou.

Poslední kategorií, která mi z výzkumu k této teorii vyšla, jsem pojmenovala „Pozitivní prožívání“. Ačkoliv součástí otázek bylo i druhé „pozitivní“ prožívání (empatie/soucit), odpovědi k této otázce byly vhodnější například pro kódy „Reagování“ a „Víra v NATO“. Většina vytvořených kódů vznikla, když jsem se respondentů ptala, zda pocítují naději a jaké příspěvky v nich tato prožívání vyvolávají. Název „Pozitivní prožívání“, jsem zvolila, protože podle mého názoru respondenti spíše mluvili o tom, jaké příspěvky jim dokáží povznést náladu nebo také o poklesu naděje.

Tím je i první z kódů, tedy „Naděje upadá“, a jak název napovídá, s prožíváním naděje přímo souvisí. Kód popisuje trend poklesu naděje v průběhu času (např. v kontextu války na Ukrajině se jedná o časové období od jejího začátku po současnost). Respondenti se shodli na tom, že ačkoliv v nich zprvu vzbudilo naději, že se napadená země nevzdává a bojuje, tak z důvodu toho, že podle nich ubývá podpory a objevuje se čím dál více kritických hlasů, naději spíše ztrácí. Respondent č. 2 dokonce situaci ohledně války na Ukrajině přirovnal k situaci v době Covidové pandemie: *„Viděl jsem, že ten vzorec je úplně stejný jako za Covidu. Ze začátku obrovská vlna soudržnosti, jako pojdme tu nemoc společně porazit a postupně se začali objevovat lidi, kteří říkali, že je to vlastně jinak, než se nám snaží vládnoucí vrstvy namluvit a obyčejní lidé se musí spojit proti ukro-fašistům nebo proti geneticky upravenému viru z laboratoře.“* S respondentem č. 5 se názorově shodovali v ohledu toho, že se Ukrajině věnuje stále méně pozornosti, on sám vyjádřil tento pocit následovně: *„Přijde mi, že ve světě se toho děje hodně a ta Ukrajina už není úplně nejaktuálnější téma. To je vidět i na tom, že těch příspěvků je prostě mnohem méně než před těma dvěma lety. Takže té naděje je teď fakt málo.“* Trendu poklesu pomoci si všiml třeba i respondent č. 6, který si ho vysvětluje tím, že když lidé slyší, že se situace zlepšuje, přestane mít potřebu podporovat napadenou zemi. Dochází podle něj k paradoxu, při kterém zvýšení naděje (tedy že lidé vidí, že se něco daří) vede ke lhostejnosti. Naopak ho ale nepotvrzují respondenti č. 8, 9 a 10, kteří se shodují na tom, že naději cítí, R8 a R9 dokonce i ve větší míře než na začátku, protože v případě války na Ukrajině vidí, že se země nevzdává a obdivují odhodlání tamních obyvatel bránit svou zemi.

Druhý kód jsem pojmenovala „Podobné názory“ a jedná se o opačnou situaci, než v kategorii „Vztek“ a jejího kódu „Protistojné názory“. Podobným způsobem, jako respondentům zhoršují emocionální prožívání příspěvky, ve kterých se objevují opačné názory, tak jim ho zlepší setkání s příspěvkem, ve kterých se objevují názory, se kterými souhlasí. Někteří dokonce uvedli, že když se setkají s komentářem, jehož autor se snaží vyvrátit informaci, která je podle jejich mínění nesprávná či nepravdivá (a tento komentář navíc získá na Facebooku pozitivní ohlasy), prožívají naději. Do tohoto kódu jsem zařadila například i vyjádření respondenta č. 4, kterého *„opravdu potěší“*, když potká *„politické vyjádření, které dává smysl“* (tato „politická vyjádření“ blíže nespecifikoval, ale z jeho názorů lze soudit, že se týkají podpory Ukrajiny). A také respondenta č. 10: *„Když vidím příspěvky lidí, kteří chodí na demonstrace,“* protože se jedná o demonstrace na podporu Palestiny, na které má respondent pozitivní názor.

Dalším kódem této kategorie je „Pomoc a solidarita“, protože se účastníci výzkumu shodovali na tom, že je pozitivně zasáhne, když vidí příspěvky na sociálních sítích, ve které jiní

uživatelé projevují sympatie zemi, kterou podporují. Respondent č. 5 například zmínil, že se mu zlepšila nálada, když vidí například komentář s nápisem „I stand with Ukraine,“ („Stojím za Ukrajinou“, pozn. aut.). Také se ale jednalo o informace ohledně materiální pomoci, kterou poskytla mimo jiné i Česká republika. Respondenti č. 1 a 8 se dokonce svěřili, že pociťovali hrdost spojenou s tím, jak Česká republika Ukrajinu už od počátku podporovala a pomáhala například uprchlíkům z této země. Nemuselo se jednat jen o příspěvky na sociálních sítích, respondenti č. 8 a 9 se shodli na tom, že považují za pozitivní, když vidí např. vlajky v oknech či jiné symboly vyjádření solidarity. Ukrajinskou vlajku si k profilové fotografii na svůj Facebookový profil nasdílel pouze respondent č. 5.

3.2 Co respondenty uklidňuje?

Další výzkumnou otázkou jsem směřovala na téma toho, jak se respondenti vyrovnávají s negativním prožíváním. Už před výzkumem jsem tušila, že ho bude více než toho pozitivního, a tak jsem měla v plánu zabývat se tím, jak s emocemi, které respondenti prožívají, umí pracovat. Odpovědí na tuto otázku se stala teorie, kterou jsem zformulovala takto: „Účastníky výzkumu uklidňuje aktivita na internetu (spíše ta na sociálních sítích, ale nemusí se nutně jednat jen o ni) a také aktivity, které s internetem nesouvisí.“

V rámci teorie jsem vytvořila dvě kategorie s názvem „Uklidnění bez internetu“ s jedním kódem a „Uklidnění po internetu“, která obsahuje dva kódy. První z nich jsem nazvala „Digitální detox“, jelikož reflektuje situace, kdy k uklidnění negativních emocí dochází na základě toho, že respondent se rozhodne vypnout sociální sítě a vykonávat jinou činnost. Respondent č. 6 například vyjádřil, že si sociální sítě „zakazuje otevírat“. Respondent č. 3 řekl, že když ho nějaký příspěvek naštvě, tak „asertivně odhazuje telefon na postel“, respondent č. 7 sice telefon neodhazuje, ale popisuje, že ho „sociální sítě nikdy v ničem neuklidnily“, a tak se jde „uklidnit realitou“. Respondent č. 3 také přiznal, že když mu příspěvek nažene strach, tak si zapálí cigaretu, s čímž se ztotožňuje i respondent č. 4, který nejen, že konzumuje tabákové produkty, ale dokonce používá kapky proti úzkosti.

Druhým způsobem, který respondentům pomáhá se uklidnit (a tudíž i druhým kódem této kategorie) je tedy aktivita na internetu. V rámci této kategorie jsem vytvořila první kód pojmenovaný „Pohlčení feedem“. Tento název jsem mu přidělila, protože popisuje zjištění, že respondenti prostředí sociálních sítí často neopouštějí, ale hledají na nich rozptýlení od negativních pocitů. Ti, kteří tento pocit mají, se shodovali na tom, že na pocity „zapomenou“ kvůli tomu, jak funguje algoritmus sociálních sítí. Pro vysvětlení tohoto jevu použiji citaci

respondenta č. 1: „*Prostě tam máš takové množství obsahu, že za chvíli čteš něco jiného a zapomeš na to.*“ Podobný názor vyjádřil i respondent č. 2, který řekl, že když ho nějaké téma na sociálních sítích naštvě (tento konkrétní respondent neměl na mysli příspěvky ohledně války, ale situaci dopravy v Praze), tak přejde na jinou sociální síť, kde uvidí pár vtipných příspěvků s kočkami a dále na to nemyslí, nebo respondent č. 5, který „*vidí pět vtipných videí a přejde ho to*“.

Druhý kód, který jsem do této kategorie zařadila, nesl název „Utvrzení v názorech“. Součástí jsou odpovědi respondentů, které vypovídaly o jakési potřebě ujasnit si, že jejich názor je ten správný. Tento jev se nazývá Konformační zkreslení a bývá popisován jako sklon lidí brát v potaz jen informace, které odpovídají jejich názoru, kvůli čemuž jsou schopni například i ohýbat dostupná data (Peters, 2022). Respondenti se v tom, jak u nich tento proces probíhal, lišili. Většina z nich se svěřila, že přes sociální sítě kontaktují přátele, u nichž vědí, že ohledně situace sdílejí stejný názor, a třeba si i zablokují příspěvky nebo uživatele, s jejichž názory nesouhlasí. Respondenti č. 9 a 10 však tuto aktivitu prováděli jinak. Respondent č. 9 se utvrzoval racionálními fakty, když měl strach z vypuknutí třetí světové války (tedy že je to podle něho nereálné, jelikož by tím byla zničena i mocnost, která útok provede). Jeho názor tedy byl takový, že jaderná válka je velice nepravděpodobná, i tak se jí ale bál a předcházet pocitu tohoto strachu tím, že si zjišťoval důvody, proč se to nemůže stát. Naopak respondent č. 10 pocítoval nejistotu, když byl skrz sociální sítě konfrontován s jinými názory. Proto si na internetu vyhledával fakta, která podporují jeho názor (v tomto případě šlo o situaci v pásnu Gazy).

3.3 Jak respondenti reagují?

Další vedlejší výzkumnou otázkou jsem se ptala, jakým způsobem reagují účastníci výzkumu na příspěvky, které se objevují na sociálních sítích. Konkrétně jsem se zajímala o způsoby jejich reakce a zda probíhají spíše ve veřejném životě nebo u nich zůstanou na internetu. Jako odpověď jsem vytvořila následující teorii: „Respondenti reagují spíše materiální pomocí než reakcemi na sociálních sítích. Když už se vyjádří, tak spíše „reakcemi na příspěvky“ Facebooku než aktivním vytvářením příspěvků.“

V první kategorii se nachází kód „Nereagování“, který vysvětluje důvody, kvůli kterým se respondenti odmítají účastnit debat na sociálních sítích. Příkladem, který se opakoval skoro ve všech rozhovorech, bylo „*Nemá to cenu*“, čímž účastníci mínili situaci, při které většina uživatelů sociálních sítí už má vytvořený svůj názor a oni nemohou napsat nic, co by ho dokázalo změnit. Většina respondentů se shodla na tom, že se s lidmi v diskuzích pod příspěvky

nedohadují, protože tito uživatelé se „*jen chtějí pohádat a nemá smysl s nimi vést jakoukoliv debatu*“ – to jsou slova respondenta č. 8, který mimo jiné popsal tento typ uživatelů jako „*agresivní jedince*“, respondent č. 7 dokonce použil termín „*pátá kolona*“. R7 také popsal, že se dříve o komunikaci a vysvětlování svého postoje pokoušel, následně ale protože to „*nikam nevedlo*“, tak se na to „*vykašlal*“. Když jsem ostatním položila otázku, za jaké situace by byli ochotní reagovat, shodovali se, že by to bylo ve chvíli, kdy by druhý uživatel byl schopný „*rozumně argumentovat*“ a „*docházet k nějakým závěrům*“. Součástí tohoto kódu je také situace, kdy respondenti své vyjádření napíší, ale nakonec ho nezveřejní. Respondent č. 1 to vysvětluje tak, že si „*nakonec uvědomí, že těmto lidem nechce poskytovat platformu*“. Respondent č. 5 si zase pročítá komentáře pod každým příspěvkem ale „*málokdy*“ tam něco napíše, protože napíše „*slohovku*“ a pak se na to „*vykašle*“. Občas prý ale odpovídá. Hlavně ale tento účastník natáčí videa na InstaStories (neboli Instagramový příběh).

Druhý kód této kategorie jsem naopak nazvala „Reagování“ a popisuje příklady toho, jak jsou uživatelé schopni reagovat na sociálních sítích. Jak bylo totiž popsáno v kapitole „Vyjadřování emocí na Facebooku“, uživatel nemusí odpovídat pouze slovně, ale může použít spoustu různých forem. Většina respondentů se shodla na používání tzv. „Reakcí na příspěvky“. Dělají to třeba ve chvíli, kdy objeví příspěvek, se kterým nesouhlasí a používají reakci „To mě štve“. Také se ale objevovalo používání reakce „Péče“, když chtějí dát najevo solidaritu, „*neschopnost*“ užívání „*správných*“ emoji na určité situace nebo dokonce hádka pomocí memů, které generuje umělá inteligence. V posledním případě nešlo o šíření samotným respondentem (č. 3), ale o jeho obdiv z toho, že to dělá někdo jiný. Respondent č. 3 se také vyjádřil, že v jedné situaci cítil nutkání poslat velice urážlivý meme, ale zarazil se a neposlal ho.

Kategorii „Realita“ tvoří pouze jeden kód, který jsem pojmenovala „materiální pomoc“. Z výzkumu totiž vyšlo, že příspěvky na sociálních sítích v lidech vzbuzují touhu pomáhat, a to jak tím, že posílají částky na sbírky, tak tím, že poskytují podpory. Respondent č. 4 například zakládal vlastní iniciativu nebo chodil natírat ploty v rámci pomoci Ukrajině v roce 2022. Respondent č. 9 posílal své staré oblečení a chodil nakupovat potraviny, které by mohli potřebovat. Rodina respondenta č. 7 poskytla staré psací pytle a deky. Co se týče peněžní pomoci, která byla nejběžnější, jediný, kdo odmítl jakoukoliv formu jejího poskytnutí, byl respondent č. 3, který se vyjádřil takto: „*V kontextu války jsem nepřispíval, protože mi přijde amorální kupovat zbraně. Minimálně já bych je nekoupil ani sobě ani nikomu jinému. Možná tak vesty.*“ S finanční podporou by tedy souhlasil pouze v případě, že by peníze byly poskytnuty na nákup zdravotnického vybavení či ochranných pomůcek. Sám respondent to nazval „*Německým postupem*“.

3.4 Jak vnímají respondenti anonymitu na sociálních sítích?

Poslední výzkumná otázka směřovala k tomu, zda se uživatelům líbí anonymita na sociálních sítích. Většina příkladů, které pod tuto otázku spadají, pochází z odpovědí na otázku, zda se cítí na sociálních sítích více bezpečně než v komunikaci tváří v tvář. Z dostupných kódů jsem vytvořila teorii: „Respondenti se shodují na tom, že anonymita na sociálních sítích není jednostranně špatná nebo správná, ale spíše se shodují na negativních aspektech.“

Pod tuto teorii spadá pouze jedna kategorie a tou je „Pohled na anonymitu“, jejíž součástí jsou dva kódy: „Pozitivní aspekty“ a „Negativní aspekty“. Kategorii jsem vyjádřila, jak respondenti anonymní prostředí sociálních sítí vnímají a v kódech a jejich příkladech jsem rozebrala jednotlivé důvody, proč tomu tak je.

Kód „Negativní aspekty“ popisuje především zkušenosti s komunikací, která byla podle respondentů „přehrocená“, to znamená, že se lidé chovali agresivněji a používali například vulgarismy či nadávky. Respondenti se veskrze shodli na tom, že k těmto situacím dochází, protože lidé přes sociální sítě zvládnou říct i to, co by ve skutečnosti neřekli při komunikaci z očí do očí. Respondent č. 7 tuto skutečnost popsal takto: *„Ne, že by to možná bylo skutečně nebezpečné ale spíše to vyvolává ten pocit ohrožení. Ona je asi fakt malá šance, že někdo dojde do Prahy a zmlátí mě, ale vyvolá to ten pocit ohrožení, protože člověk není zvyklý na to, že mu někdo nadává, že mu podpálí dům a podobné věci.“* Podobný názor má i respondent č. 8, kterému mu tam chybí jistá „regulace“, které může při komunikaci tváří v tvář pomoci například řeč těla či intonace. S tím se ztotožňuje i respondent č. 4: *„(...) mám pocit, že v té online komunikaci dochází k takovým nedorozuměním, vysloveně, protože tam absentují věci jako nějaká gesta, mimika a jiné věci, které jsou součástí té běžné komunikace.“* Také vyzdvihl fakt, že když s někým dojde k roztržce ve skutečnosti, nedojde k situaci, že by situaci někdo „překroutil a vytáhl na něj ty zprávy“, má proto pocit, že ve skutečnosti „si může dovolit se s někým pohádat“. Zneužitelnost dat byla dalším důležitým aspektem, na který jsem se při rozhovorech často sama ptala. Většina respondentů uvedla, že si jsou vědomi, že jejich data mohou být zneužita, ale dávají si pozor na to, co na své sociální sítě přidávají: *„Já se cítím, s tím, co přidávám, v pohodě. Ale vím, že ta stopa tam vždycky je a že to může být nebezpečný,“* svěřil se respondent č. 10.

Většina účastníků výzkumu se ale shodovala na tom, že i komunikace přes sociální sítě má svá pozitiva. Kód „Pozitivní aspekty“ reflektuje například situace, kdy se respondenti cítili příjemněji při komunikaci na sociálních sítích. První z výhod, kterou často zmiňovali, bylo řešení konfliktů přes sociální sítě. I přes to, že zde schází podstatné prvky mezilidské interakce,

kteře jsou uměle nahrazovány formou emoji, GIFů apod., mnoho z účastníků vyzdvihlo to, že si mohou lépe přichystat argumenty, promyslet si různé scénáře či dokonce „být odvážnější“, než při komunikaci z očí do očí. Zároveň, jak se vyjádřil například respondent č. 6, se nemusí bát bezprostředního fyzického útoku.

3.5 Výsledky výzkumu

Z kvalitativního výzkumu, který jsem pro svou práci vypracovala, vyšlo, že studenti z Prahy prožívají příspěvky tematicky příbuzné válce na sociálních sítích spíše negativně než pozitivně. Mezi negativní prožívání patří strach, vztek a bezmoc, která ve většině případů přechází až ve frustraci. První dvě umocňují převážně příspěvky podporující názory, jež respondenti nesdílí nebo také zmínky ohledně vyhocení konfliktu. Konkrétně frustraci pocítují kvůli bezmoci udělat cokoliv, co by mělo nějak velký vliv. Naopak pozitivní prožívání podporují názory, se kterými se účastníci výzkumu ztotožňují, nebo projevy solidarity. Z výzkumu vyplývá i pokles pocitu naděje, ačkoliv ho nesdílí všichni respondenti.

Mezi aktivity, které studentům pomáhají vyrovnat se s negativními emocemi, patří jak aktivity na internetu, tak mimo něj. Ti, kterým pomáhá opustit prostředí sociálních sítí, se uchylují až k detoxu a snaží se přemýšlet nad něčím jiným. V krajní nouzi se někteří uklidňují užíváním návykových látek (např. cigaretami) nebo kapek proti úzkosti. Co se internetových aktivit týče, jedná se především o tok sociálních sítí, který jejich pozornost odvede jinam, nebo kontaktování přátel, kteří sdílí podobné názory. Také vyhledávají informace, které by jejich pohled na situaci podpořily jako správný.

Studenti, se kterými jsem rozhovor vedla, se prakticky neuchylují k rozvádění debaty v prostředí sociálních sítí, jelikož v tom nevidí smysl. Ostatní uživatelé podle nich nechtějí debatovat, ale vytvářet konflikty, takže většinou předem vzdávají jakoukoliv naději na smysluplnou konverzaci. Namísto toho používají pasivní formu (tzv. reakce na příspěvky), nebo posílají peníze či jiné materiální prostředky na sbírky.

Anonymní prostředí respondenti spíše kritizují, protože podle nich uživatelé reagují přehnaným způsobem, jakým by ve skutečnosti nezareagovali. Oni sami si dávají pozor na to, jakým způsobem a jaké typy příspěvků na sociálních sítích komentují a sdílejí, jelikož jsou si vědomi možného zneužití dat. Zároveň ale vyzdvihují možnost promyslet své výroky a nemožnost bezprostředního útoku.

Studenti tedy vnímají příspěvky ohledně válek spíše negativně. I přes toto prožívání a někdy potřebu si od nich odpočinout, vede však sledování příspěvků u účastníků mého výzkumu

k humanitárním snahám a většímu povědomí o problematice válečných konfliktů a jejich výskytu na sociálních sítích. Také se při jejich užívání necítí natolik nepříjemně, aby trvale omezili užívání sociálních sítích, pouze regulují příspěvky, které sdílí.

Závěr

Ve své práci jsem na základě dostupných pramenů vysvětlila rozdíl mezi pojmy afekt a emoce a zdůvodnila, podle jakých kritérií a za jakých okolností mají být tyto výrazy odlišovány. Zároveň jsem shrnula, že algoritmus ovlivňuje obsah na Facebooku pomocí čtyř atributů a také to, že příspěvky vyvolávající emoce budou na dané sociální síti více doporučovány, a tudíž sdíleny. Mimo to, že jsem popsala, že obsah má na emoce uživatelů jak pozitivní, tak negativní dopady, jsem i na základě již proběhlých studií zmínila, za jakých okolností k tomu dochází (např. že sdílení pozitivních událostí vede k lepší sebe prezentaci a zároveň zlepšuje pocit z dané situace). Ohledně toho, jak na sebe navzájem působí válka a emoce, jsem mimo jiné zmínila vlnu humanitární pomoci, která se v České republice rozběhla po začátku války na Ukrajině, ale také jsem uvedla, že lidé pocítují strach. Ten ovlivňuje spousta faktorů (jako příklad jsem uvedla znalost historie) a také ho zneužívali američtí i britští politici k upevnění své moci. Nastínila jsem problematiku evolučního vývoje emocí, kterou představil v roce 1872 Charles Darwin a uvedla důvody, proč ji podporuje Paul Ekman, ale také ty, proč s ní jiní vědci (např. Lisa Feldman Barrett) nesouhlasí. Následně jsem zmínila, jaké prostředky mohou uživatelé sociální sítě Facebook používat, aby dali najevo své emoce a popsala je. Zdůraznila jsem nevhodný překlad pro českou verzi reakcí na příspěvky, v sekci emoji jsem vyzdvihla ty nejvíce používané za rok 2023 a ukázala první GIF, který kdy vznikl. Memy jsem rozdělila do tří kategorií podle toho, jak je uvádí odbornice na tuto problematiku Limor Shifman, a u každého uvedla konkrétní příklady.

V rámci výzkumu jsem se zaměřila na deset studentů ve věku od 21 do 23 let z pražských univerzit či vysokých škol a vedla s nimi kvalitativní polostrukturované rozhovory. Z kódů a kategorií jsem vytvořila čtyři teorie, na základě kterých jsem zjistila, že studenti ohledně příspěvků na sociálních sítích, které se týkají války, prožívají strach (až úzkost), vztek, frustraci či bezmoc a nespécifikované pozitivní emoce. K jejich prožívání je vedou různé typy příspěvků, které jsou pospány v jednotlivých kódech. Z výzkumu vyšlo, že pro odreagování od negativních emocí respondenti zůstávají v prostředí internetu, kde se buď nechají unést tokem sociálních sítí, nebo se různými způsoby utvrzují ve svých názorech. Řada z nich ale také odkládá mobilní zařízení a zaměřuje se na jinou aktivitu. Co se týče reakcí na tyto příspěvky, měli účastníci výzkumu tendenci spíše nereagovat na obsah, který v nich vzbudil emoce. Když už reagovali, nevytvářeli však debatu, jen používali reakce na příspěvky. V rámci anonymního prostředí se shodli spíše na jeho záporech, byli ale schopni vyjmenovat i pozitiva, mezi něž patřila třeba možnost si lépe promyslet své argumenty.

Má bakalářská práce tedy poskytuje prostor pro pochopení toho, jak se vzájemně ovlivňují emoce, Facebook a téma války. Vyzdvihla jsem například vlnu humanitární pomoci, vliv a možné zneužití emoce strachu a stručně nastínila problematiku evolučního vývoje emocí. Také jsem zprostředkovala perspektivu studentů z Prahy, kteří mohou být obsahem týkajícím se války občas přehlčeni, a zodpověděla navržené výzkumné otázky.

Summary

In my thesis, I explained the difference between the concepts of affect and emotion based on available sources and justified the criteria and circumstances under which these terms should be distinguished. I also summarized that the algorithm influences the content on Facebook through four attributes and that posts evoking emotions will be more recommended. Therefore, shared on a given social network. In addition to describing that content has both positive and negative effects on users' emotions, I also mentioned the circumstances under which this occurs based on previous studies (e.g., that sharing positive events leads to better self-presentation and also improves one's feeling about the situation). Regarding how war and emotions interact, I mentioned, among other things, the wave of humanitarian aid that started in the Czech Republic after the start of the war in Ukraine, but I also mentioned that people feel fear. It is influenced by many factors (I gave the example of knowledge of history) and has also been used by American and British politicians to consolidate their power. I outlined the issue of the evolutionary development of emotions, introduced by Charles Darwin in 1872, and gave reasons why Paul Ekman supports it, but also why other scientists (e.g. Lisa Feldman Barret) disagree with it. I then mentioned what means Facebook users can use to show their emotions. I argued the inappropriate translation for the English version of reactions to posts, highlighted the most used ones in 2023 in the emoji section, and showed the first GIF ever created. I divided the memes into three categories, as presented by subject matter expert Limor Shifman, and gave specific examples for each.

As part of my research, I focused on ten students aged 21 to 23 from Prague universities or colleges and conducted semi-structured interviews with them. From the codes and categories, I developed four theories to determine that students experience fear (even anxiety), anger, frustration or helplessness, and hope based on social media posts related to the war. They are led to experience these emotions by the different types of posts that are coded. Research has shown that to get a break from negative emotions, respondents stay in the online environment, where they either get caught up in the flow of social networks or reinforce their views in various ways. However, many of them also put down their mobile devices and focus on other activities. In terms of reactions to these posts, research participants tended to be more likely to not respond to content that stirred their emotions. When they did respond, however, they did not create a debate, they just used reactions to the posts. Within the anonymous environment, they tended to agree on its disadvantages, but were able to list positives, such as the opportunity to think more clearly about their statements.

My bachelor thesis therefore provides a space for understanding how emotions, Facebook and the topic of war influence each other. I have highlighted the wave of humanitarian aid, the influence and possible misuse of the emotion of fear, and briefly outlined the issue of the evolutionary development of emotions. I also conveyed the perspective of students from Prague, who can sometimes be overwhelmed by war-related content, and answered the proposed research questions.

Použitá literatura a zdroje

Tištěné knihy

BOHÁČ, Vojtěch. *Všechny cesty vedou k válce: příběh Ruska a Ukrajiny očima českého reportéra, 2011-2022*. V Brně: CPress, 2022. ISBN 978-80-264-4527-2.

DARWIN, Charles; KRÁL, Josef a PŘÍHODA, Václav. *Výraz emocí u člověka a u zvířat*. Praha: Portál, 2020. (Pův. vyd. 1872). ISBN 978-80-262-1583-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Páté, přepracované vydání. Praha: Portál, 2023. ISBN 978-80-262-1968-2.

CHURCHILL, Winston a HRON, Zdeněk. *Druhá světová válka. 1. díl, Blížící se bouře*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1992. ISBN 80-7106-067-4.

MIŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2019. ISBN 978-80-7419-285-2.

SLABÁKOVÁ, Radmila Svarícková. *Dejiny emocí: nové paradigma ve studiu historie/The History of Emotions: New Paradigm in the Study of History*. Online. *Český časopis historický (Prague, Czech Republic: 1990)*. 2016, roč. 114, č. 2, s. 291. ISSN 0862-6111. [cit. 2024-04-20].

WATZLAWICK, Paul; BAVELAS, Janet Beavin; ZÍDKOVÁ, Barbora; VYBÍRAL, Zbyněk a JACKSON, Don D. (Don De Avila). *Pragmatika lidské komunikace: interakční vzorce, patologie a paradoxy*. [1. vyd.]. Hradec Králové: Konfrontace, 2000. ISBN 80-86088-04-9.

Elektronické knihy a články

ADOLPHS, Ralph. Emotion. Online. *Current biology*. 2010, roč. 20, č. 13, s. R549-R552. ISSN 0960-9822. Dostupné z: <https://doi.org/10.1016/j.cub.2010.05.046>. [cit. 2024-04-20].

BARRETT, Lisa Feldman. Was Darwin Wrong About Emotional Expressions? Online. *Current directions in psychological science: a journal of the American Psychological Society*. 2011, roč. 20, č. 6, s. 400-406. ISSN 0963-7214. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0963721411429125>. [cit. 2024-04-20].

BAZAROVA, Natalya N.; TAFT, Jessie G.; CHOI, Yoon Hyung a COSLEY, Dan. *Managing Impressions and Relationships on Facebook: Self-Presentational and Relational Concerns*

Revealed Through the Analysis of Language Style. Online. *Journal of language and social psychology*. 2013, roč. 32, č. 2, s. 121-141. ISSN 0261-927X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0261927X12456384>. [cit. 2024-04-20].

BAZAROVA, Natalya; CHOI, Yoon Hyung; SCHWANDA SOSIK, Victoria; COSLEY, Dan a WHITLOCK, Janis. *Social Sharing of Emotions on Facebook: Channel Differences, Satisfaction, and Replies*. ACM, 2015. ISBN 1450329225. Dostupné z: <https://doi.org/10.1145/2675133.2675297>. [cit. 2024-04-20].

EKMAN, Paul. *Odhalené emoce Naučte se rozpoznávat výrazy tváře a pocity druhých*. Jan Melvil Publishing, 2012. ISBN 978-80-87270-80-6. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/odhalene-emoce-1643462/>. [cit. 2024-04-20].

HOCHSCHILD, Arlie Russell. Emotion Work, Feeling Rules, and Social Structure. Online. *The American journal of sociology*. 1979, roč. 85, č. 3, s. 551-575. ISSN 0002-9602. Dostupné z: <https://doi.org/10.1086/227049>. [cit. 2024-04-20].

CHANG, Pamara F.; CHOI, Yoon Hyung; BAZAROVA, Natalya N. a LÖCKENHOFF, Corinna E. Age Differences in Online Social Networking: Extending Socioemotional Selectivity Theory to Social Network Sites. Online. *Journal of broadcasting & electronic media*. 2015, roč. 59, č. 2, s. 221-239. ISSN 0883-8151. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/08838151.2015.1029126>. [cit. 2024-04-20].

LAUFER, Robert S.; GALLOPS, M. S. a FREY-WOUTERS, Ellen. War Stress and Trauma: The Vietnam Veteran Experience. Online. *Journal of health and social behavior*. 1984, roč. 25, č. 1, s. 65-85. ISSN 0022-1465. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/2136705>. [cit. 2024-04-20].

LEŠKO, Ladislav. *Náhled do sociální komunikace*. Online. 1. vyd. Hradec Králové. Librix.eu, 2008. ISBN 978-80-7399-466-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=FOhFDVINI8sC&oi=fnd&pg=PA1&dq=N%C3%A1hled+do+soci%C3%A1ln%C3%AD+komunikace+le%C5%A1ko&ots=9gO0WLkmNt&sig=HZ2QomxKzq_6sO0Aq5Rdy40h2y4&redir_esc=y#v=onepage&q=N%C3%A1hled%20do%20soci%C3%A1ln%C3%AD%20komunikace%20le%C5%A1ko&f=false. [cit. 2024-04-20].

LUNENBORG, Margreth a MAIER, Tanja. The Turn to Affect and Emotion in Media Studies. Online. *Media and communication (Lisboa)*. 2018, roč. 6, č. 3, s. 1-4. ISSN 2183-2439. Dostupné z: <https://doi.org/10.17645/mac.v6i3.1732>. [cit. 2024-04-20].

MATTERN, Joanne. *Facebook*. Minneapolis, Minnesota: Checkerboard Library, an imprint of Abdo Publishing, 2017. ISBN 1-68077-573-1. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/reader.action?docID=5262270>. [cit. 2024-04-20].

NISSENBAUM, Asaf a SHIFMAN, Limor. Internet memes as contested cultural capital: The case of 4chan's /b/ board. Online. *New media & society*. 2017, roč. 19, č. 4, s. 483-501. ISSN 1461-4448. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1461444815609313>. [cit. 2024-04-20].

NORTHCOTT, Michael. The 'War on Terror', the Liberalism of Fear, and the Love of Peace in St Augustine's City of God. Online. *New Blackfriars*. 2007, roč. 88, č. 1017, s. 522-538. ISSN 0028-4289. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1741-2005.2007.00183.x>. [cit. 2024-04-20].

OWEN, John M. a INBODEN, William. Putin, Ukraine, and the question of realism. Online. *The Hedgehog review*. 2015, roč. 17, č. 1, s. 86-97. ISSN 1527-9677. Dostupné z: <https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=ab8d1fc8-75a3-4ae3-9023-0e66912e743a%40redis>. [cit. 2024-04-20].

PETERS, Uwe. What Is the Function of Confirmation Bias? Online. *Erkenntnis*. 2022, roč. 87, č. 3, s. 1351-1376. ISSN 0165-0106. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/s10670-020-00252-1>. [cit. 2024-04-20].

POLÁČKOVÁ ŠOLCOVÁ, Iva. *Emoce - Regulace a vývoj v průběhu života*. Online. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2018. ISBN 978-80-247-5128-3. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=9RhdDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA7&dq=Emoce:+regulace+a+v%C3%BDvoj+v+pr%C5%AFb%C4%9Bhu+%C5%BEivota&ots=ipzv4BJ3NE&sig=SP1pLOWOnNP4yHJD2-QjvueKkKI&redir_esc=y#v=onepage&q=Emoce%3A%20regulace%20a%20v%C3%BDvoj%20v%20pr%C5%AFb%C4%9Bhu%20%C5%BEivota&f=false. [cit. 2024-04-20].

SHIFMAN, Limor. The Cultural Logic of Photo-Based Meme Genres. Online. *Journal of visual culture*. 2014, roč. 13, č. 3, s. 340-358. (2014a) ISSN 1470-4129. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1470412914546577>. [cit. 2024-04-20].

SHIFMAN, Limor. *Memes in digital culture*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press, 2014. (2014b) ISBN 0-262-31770-2. Dostupné z: <https://web.p.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/ZTAwMHh3d19fNjQ5MTcxX19BTg2?sid=7035290b-e1ca-446e-b94b-20c8eed3c42@redis&vid=0&format=EB&rid=1>. [cit. 2024-04-20].

SVOBODOVÁ, Diana. Anglicismy užívané k vyjádření emocí v komunikaci na chatu. Online. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia linguistica*. 2007, roč. 44, č. 44, s. 177-185. ISSN 0208-6077. Dostupné z: <https://doi.org/10.18778/0208-6077.44.12>. [cit. 2024-04-20].

TIGWELL, Garreth W. a FLATLA, David R. “Oh that’s what you meant!”: Reducing Emoji Misunderstanding. Online. *Proceedings of the 18th international conference on human-computer interaction with mobile devices and services adjunct*. 2016, roč. 2016, s. p. 859-866. ISSN 978-1-4503-4413-5. Dostupné z: <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.1145/2957265.2961844>. [cit. 2024-04-20].

VAN DIJCK, José. ‘You have one identity’: performing the self on Facebook and LinkedIn. Online. *Media, culture & society*. 2013, roč. 35, č. 2, s. 199-215. ISSN 0163-4437. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0163443712468605>. [cit. 2024-04-20].

ZAKI, Jamil a WILLIAMS, W. Craig. Interpersonal Emotion Regulation. Online. *Emotion (Washington, D.C.)*. 2013, roč. 13, č. 5, s. 803-810. ISSN 1528-3542. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/a0033839>. [cit. 2024-04-20].

Internetové zdroje

BBC. Who, What, Why: What is planking? *Bbc.com*. Online. 2011. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/magazine-13414527>. [cit. 2024-04-20].

BRITANNICA. BRITANNICA. GIF. *Britannica.com*. Online. 2008, 29. 3. 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/technology/GIF>. [cit. 2024-04-20].

CAMBRIDGE DICTIONARY. Emoji. *Dictionary.cambridge.org*. Online. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/emoji>. [cit. 2024-04-20].

CAMBRIDGE DICTIONARY. Emotion. *Dictionary.cambridge.org*. Online. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/emotion>. [cit. 2024-04-20].

CAMBRIDGE DICTIONARY. GIF. *Dictionary.cambridge.org*. Online. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/gif>. [cit. 2024-04-20].

COST, Ben. NEW YORK POST. Top 10 most popular emojis of 2023 revealed — and many share something in common. *Nypost.com*. Online. 2023. Dostupné z: <https://nypost.com/2023/12/28/lifestyle/the-top-10-emojis-for-2023-revealed/>. [cit. 2024-04-20].

ENGLISH, Rebecca. DAILY MAIL. 'Putin is behaving just like Hitler', says Charles. Prince's controversial verdict on Russian leader's invasion of Ukraine. DAILY MAIL. *Dailymail.co.uk*. Online. 2014, 21.5. 2014. Dostupné z: <https://www.dailymail.co.uk/news/article-2634400/Putin-behaving-just-like-Hitler-says-Charles-Princes-controversial-verdict-Russian-leaders-invasion-Ukraine.html>. [cit. 2024-04-20].

FAZIO, Marieq. THE NEW YORK TIMES. The World Knows Her as 'Disaster Girl.' She Just Made \$500,000 Off the Meme. *Nytimes.com*. Online. 2021, 5. 5. 2021. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2021/04/29/arts/disaster-girl-meme-nft.html>. [cit. 2024-04-20].

HANDL, Jan. FOCUS. "Like" tlačítko od Facebooku – mistrovský tah? *Focus-age.cz*. Online. 2010, 3. 5. 2010. Dostupné z: https://www.focus-age.cz/m-journal/internet/socialni-site/-like--tlacitko-od-facebooku---mistrovsky-tah-__s416x6650.html. [cit. 2024-04-20].

HOLDEN, Michael. REUTERS. UK's Prince Charles likens Russia's Putin to Hitler: paper. *Reuters.com*. Online. 2014, 21. 5. 2014. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/idUSKBN0E10MN/>. [cit. 2024-04-20]

JANSOVÁ, Petra. AKTUÁLNĚ. Emoce na sociální sítě patří. Facebook jen cenzuruje ty nevhodné, z firem akorát tahá peníze. *Magazin.aktualne.cz*. Online. 2016, 26. 2. 2016. Dostupné z: <https://magazin.aktualne.cz/revoluce-se-nekona-facebook-nasel-zpusob-jak-ziskat-z-firem/r~f4664b00dc6811e5ae64002590604f2e/>. [cit. 2024-04-20].

KENDALL, Emily. BRITANNICA. Emoji. *Britannica.com*. Online. 2022, 28. 3. 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/emoji>. [cit. 2024-04-20].

KONSORCIUM NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ PRACUJÍCÍCH S MIGRANTY. Pomáhej Ukrajině v grafech. *Migracnikonsorciium.cz*. Online. 2022, 1. 3. 2024. Dostupné z: <https://migracnikonsorciium.cz/cs/data-statistiky-a-analyzy/pomahej-ukrajine-v-grafech/>. [cit. 2024-04-20].

KRUG, Sammi. META. Reactions Now Available Globally. *About.fb.com*. Online. 2016, 24. 2. 2016. Dostupné z: <https://about.fb.com/news/2016/02/reactions-now-available-globally/>. [cit. 2024-04-20].

MANNING, Ellen. YAHOO NEWS!. What were the most used emojis of 2023? *Uk.news.yahoo.com*. Online. 2023. Dostupné z: <https://uk.news.yahoo.com/what-were-the-most-used-emojis-of-2023-155033617.html?guccounter=1>. [cit. 2024-04-20].

MERRIAM-WEBSTER. Emotion. *Merriam-webster.com*. Online. 9. 4. 2024. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/emotion>. [cit. 2024-04-20].

MERRIAM-WEBSTER. MERRIAM-WEBSTER. Emoji. *Merriam-webster.com*. Online. 14. 4. 2024. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/emoji>. [cit. 2024-04-20].

MERRIAM-WEBSTER. GIF. *Merriam-webster.com*. Online. Dostupné z: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/GIF>. [cit. 2024-04-20].

META. Can I get a hug? The story of Facebook's Care reaction. *Metacareers.com*. Online. 2020, 15. 7. 2020. Dostupné z: <https://www.metacareers.com/life/the-story-of-facebooks-care-reaction?collection=why-we-build>. [cit. 2024-04-20].

O'BRIEN, Clodagh. DIGITAL MARKETING INSTITUTE. How Do Social Media Algorithms Work? *Digitalmarketinginstitute.com* Online. 2023, 28. 4. 2023. Dostupné z: <https://digitalmarketinginstitute.com/blog/how-do-social-media-algorithms-work>. [cit. 2024-04-20].

Psychologický ústav Akademie Věd České republiky. SOUCIT, VZTEK A IDENTIFIKACE S DEMOKRATICKOU EVROPOU: VĚDCI ZKOUMALI EMOCE VE SPOLEČNOSTI ROK OD RUSKÉ INVAZE [Tisková zpráva]. Datum publikace: 24. 2. 2023. Dostupné z: <https://www.avcr.cz/export/sites/avcr.cz/.content/galerie-souboru/tiskove-zpravy/2023/PSU-Ukrajina-rok-pote-2402i.pdf>. [cit. 2024-04-20].

ROGERS, Kara. BRITANNICA. Meme. *Britannica.com*. Online. 2014, 4. 1. 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/meme>. [cit. 2024-04-20].

SENFT, Theresa M. BRITANNICA. Emoticon. *Britannica.com*. Online. 2014, 8. 3. 2024. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/emoticon>. [cit. 2024-04-20].

SOCIAL PILOT. What Is A Feed? *Socialpilot.co*. Online. Dostupné z: <https://www.socialpilot.co/social-media-terms/social-media-feed>. [cit. 2024-04-20].

SVĚTLÁK, Miroslav. Rozhlasový rozhovor. Až Skončí Válka, Bude Líp? Bohužel Ne, Jde to Proti Podstatě Fungování Naší Mysli I Mozku, Tvrdí Klinický Psycholog Světlák. In: Osobnost Plus. [Rozhlasový pořad]. Interview by Barbora Tachecí. Český Rozhlas Plus. 6. 2. 2024. Dostupné z: <https://www.mujirozhlaz.cz/osobnost-plus/az-skonci-valka-bude-lip-bohuzel-ne-jde-proti-podstate-fungovani-nasi-mysli-i-mozku>. [cit. 2024-04-20].

ŠPOK, Dalibor. Rozhlasový rozhovor. Psycholog O Válce: Sledovat Zprávy Není Součástí Boje, Je to Pasivita. Udělte Něco Aktivního. In: *Leonardo Plus* [Rozhlasový pořad]. Interview by Eva Kézrová. Český Rozhlas Plus. 6. 3. 2022. Dostupné z: <https://plus.rozhlas.cz/psycholog-o-valce-sledovat-zpravy-neni-soucast-boje-je-pasivita-udejte-neco-8696265>. [cit. 2024-04-20].

ZIGHT. The Extraordinary History of GIFs (and How to Use Them Today). *Zight.com*. Online. 2020, 23. 7. 2023. Dostupné z: <https://zight.com/blog/history-of-gifs/>. [cit. 2024-04-20].

Zdroje obrázků:

Obrázek č. 1, Reakce na příspěvky: Ikony reakce na Facebook. In: *Pngegg.com*. Online. Dostupné z: <https://www.pngegg.com/cs/png-vehqg>. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č. 2, Emotikony: TIP#190: Emotikony? Smajlíci? Znáte co všechny ty :) ;) :-) či :D znamenají? In: *365tipu.cz*. Online. 2015. Dostupné z: <https://365tipu.cz/2015/07/09/tip190-emotikony-smajlici-znate-co-vsechny-ty-ci-d-znamenaji/>. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č. 3, Smajlík: Smajlík. In: *Wikipedia.org*. Online. 4. 8. 2023. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Smajl%C3%ADk>. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č. 4, Nejoblíbenější emoji za rok 2023: Revealed: The most popular emoji of 2021. In: *Macworld.com*. Online. 2021. Dostupné z: <https://www.macworld.com/article/678201/revealed-the-most-popular-emoji-of-2021.html>. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č. 5, První GIF: This was the first ever GIF. In: *Thefanatic.net*. Online. 2023. Dostupné z: <https://thefanatic.net/this-was-the-first-ever-gif/>. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č. 6, Originální Disaster girl fotografie: Disaster Girl. In: *Wikipedia.org*. Online. 19. 4. 2024. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Disaster_Girl. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č.7, Disaster girl – I am the iceberg meme: Disaster Girl - I am the iceberg. In: *Knowyourmeme.com*. Online. 2021. Dostupné z: <https://knowyourmeme.com/photos/1981943-disaster-girl>. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č.8, High Expectations Asian Father meme: High Expectations Asian Father - Image #256,571. In: *Knowyourmeme.com*. Online. 2012. Dostupné z: <https://knowyourmeme.com/photos/256571-high-expectations-asian-father>. [cit. 2024-04-22].

Obrázek č. 9, Planking meme: When An Internet Meme Goes Bad: Man Dies While Planking. In: *Npr.org*. Online. 2011. Dostupné z: <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2011/05/16/136373071/when-an-internet-meme-goes-bad-man-dies-while-planking>. [cit. 2024-04-22].

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kódovací kniha

Teze bakalářské práce

SCHVÁLENO

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce									
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:									
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Groschupová Veronika	Razítko podatelny: <table border="1"><tr><td colspan="2">Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd</td></tr><tr><td>Došlo dne:</td><td>- 8 -09- 2023 - 1 -</td></tr><tr><td>Čj:</td><td>208 Příloh:</td></tr><tr><td>Přidělena:</td><td></td></tr></table>	Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd		Došlo dne:	- 8 -09- 2023 - 1 -	Čj:	208 Příloh:	Přidělena:	
Univerzita Karlova Fakulta sociálních věd									
Došlo dne:		- 8 -09- 2023 - 1 -							
Čj:		208 Příloh:							
Přidělena:									
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2021									
Fakultní e-mail diplomantky/diplomanta: 69549503@fsv.cuni.cz									
Studijní program/speciální studie: Komunikační studia/mediální studia									
Název práce v češtině: Emotivní aspekty komunikace na sociální síti Facebook v kontextu války									
Název práce v angličtině: Emotive aspects of communication on Facebook in the context of a war									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2022/2023) (diplomovou práci je možné obhajovat <u>nejdříve</u> šest měsíců od schválení tezí) LS 2023/2024									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): V dnešním moderním světě lidé nedávají najevo emoce jen tradiční cestou, ale jako uživatelé je sdílí na sociálních sítích. Ve své práci se budu věnovat tématu války, která vzbuzuje emoce dlouhodobě, ale dnes je lidem bližší než dříve. Soustředit se budu především na to, jak na téma války reagují uživatelé sociální sítě Facebook. V teoretické části se zaměřím především na různé způsoby, jak lze emoce na internetu prezentovat, nebo kdo z lidí s vlivem na internetu (např. politiků nebo influencerů) podněcuje emotivní reakce v kontextu války na Ukrajině a jak to tito lidé dělají. Mým cílem je porozumět emocionálním reakcím uživatelů Facebooku ohledně války. Pochopit, proč a jak své emoce interpretují a jak tato skutečnost ovlivňuje jejich názory, případně zda se objevuje jistá změna názoru na základě emotivního chování jiných uživatelů.									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): 1 Úvod <ul style="list-style-type: none">- Stručný vhled do práce- Představení tématu- Vymezení cílů a výzkumných otázek- Význam studia emocí a komunikace v kontextu války 2 Teoretický rámec <ul style="list-style-type: none">- Definice jednotlivých pojmů, vztah mezi nimi 3 Emoce, komunikace (na Facebooku) a válka <ul style="list-style-type: none">- Vliv Facebooku na komunikaci ve válce- Emoce, propaganda a manipulace na Facebooku 4 Emoce a postoje, názory <ul style="list-style-type: none">- Vzájemné ovlivňování emocí/názorů/postojů 5 Metodologie <ul style="list-style-type: none">- Popis sběru dat, výzkumného postupu- Popis vzorku 6 Výsledky výzkumu <ul style="list-style-type: none">- Prezentace a interpretace výsledků 7 Závěr <ul style="list-style-type: none">- Zodpovězení Výzkumných otázek- Shrnutí dosažení cíle práce 8 Seznam použité literatury									

<ul style="list-style-type: none"> - Seznam zdrojů, literatury, článků
<p>9 Přílohy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jednotlivé obrázky použité v práci
<p>Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období jeho analýzy): Odpovědi na otázky z rozhovoru s lidmi, kteří aktivně vyjadřují své emoce na sociálních sítích. Tito lidé mi poté doporučí následující participanty pro rozhovor (výběr metodou sněhové koule).</p>
<p>Postup (technika) při zpracování materiálu: Vedení polostrukturovaných rozhovorů s uživateli sociálních sítí na téma války (např. války na Ukrajině) a zjišťování, jak oni sami emoce na sociálních sítích projevují, pomocí čeho je vyjadřují a následně rozkódování těchto odpovědí.</p>
<p>Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2–5 řádků):</p> <p>AHMED, Sara. <i>The cultural politics of emotion</i>. Second edition. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2014 - 2004, vii, 256. ISBN 978-0-7486-9113-5. Kniha zkoumá vztah mezi emocemi a kulturou, konkrétně jak jsou emocionální projevy ovlivňovány různými společenskými a kulturními faktory a jak tyto faktory naopak ovlivňují je. Nahlíží na emoce v kontextu jejich historického i kulturního vývoje a věnuje se také vztahu emocí a politiky, moci, genderu a utváření identity.</p> <p>LUNENBORG, Margreth a Tanja MAIER. The Turn to Affect and Emotion in Media Studies. <i>Media and communication (Lisboa)</i> [online]. Lisbon: Cogitatio Press, 2018, 6(3), 1-4 [cit. 2023-09-05]. ISSN 2183-2439. Stručný článek popisuje problém ohledně afektivního obratu v mediálních studiích. V první části se popisují teoretické rámce, přístupy, jak se dívat na afekt (a jak se liší od emocí) a zároveň ve druhé části přináší vhled do hrstky studií, které si čtenář může jednotlivě pročíst po dokončení článku.</p> <p>POSPÍŠILOVÁ, Marie. <i>Facebooková (ne)závislost: identita, interakce a uživatelská kariéra na Facebooku</i>. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2016, 136 stran ; 21 cm. ISBN 978-80-246-3306-0. Studie se zabývá zkoumáním vztahů jednotlivců a sociální sítě Facebook v různých rovinách. Nejdříve se zaměřuje na problematiku vyjadřování identity a udržování soukromí na Facebooku, dále otázkou interakce uživatelů na sociální síti. Autorka protkává celou knihu otázkou závislosti na Facebooku a zda se v konečném důsledku jedná o negativní věc. Na závěr se věnuje i potenciálu, který v roce 2015 Facebook představoval.</p> <p>SVOBODOVÁ, Diana. Anglicismy užívané k vyjádření emocí v komunikaci na chatu. <i>Acta Universitatis Lodzianae. Folia linguistica</i> [online]. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2007, (44), 177-185 [cit. 2023-09-05]. ISSN 0208-6077. Článek popisuje anglické výrazy, které si uživatelé internetu a sociálních sítí přivlastnili a používají je v kombinaci s českým jazykem. Autorka se nesoustředí jen na různorodost samotných slov, ale také všech možných způsobů, jak je zle používat.</p> <p>VAN DIJCK, J. 'You have one identity': performing the self on Facebook and LinkedIn. <i>Media, culture & society</i> [online]. London, England: SAGE Publications, 2013, 35(2), 199-215 [cit. 2023-09-05]. ISSN 0163-4437. Článek se zaměřuje na prezentaci lidí v rámci sociálních sítí Facebook a LinkedIn. Obě platformy dostávají ze svých uživatelů spoustu dat a v konečném důsledku je mohou prezentovat stejným způsobem, ačkoliv se jedná o odlišné sociální sítě. Autor si hraje s otázkou toho, jak identitu uživatele (osobní i veřejnou) ovlivňuje jeho sebeprezentace on-line.</p>

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let):

HALAŠTOVÁ, Eliška. *Přijímání informací o politice a veřejném dění ve filtračních bublinách v prostředí Facebooku*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2020, 2020.

HEVEROVÁ, Lucia. *Etika veřejnosti v kontextu online komunikace*. Diplomová práce (Mgr.)--Univerzita Karlova. Katolická teologická fakulta, 2023, 2023, 1 online zdroj.

MELÍŠKOVÁ, Iva. *Mírový versus válečný žurnalismus: etické aspekty reportování o mezinárodních konfliktech*. Diplomová práce (Mgr.)--Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd, 2018, 2018.

NOVÁKOVÁ, Hana. *Facebook a pozitivní vztahy dětí ve věku od 15 do 19 let*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2019, 2019.

SMETANA, David. *Vyjadřování emocí ve španělské internetové komunikaci*. Bakalářská práce (Bc.)--Univerzita Karlova. Filozofická fakulta, 2023, 2023, 1 online zdroj.

Datum / Podpis studenta/ky

8.9.2023 Veronika Groschupová

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

Příjmení a jméno pedagogy/pedagoga

.....
Datum / Podpis pedagogy/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO VE VYHLÁŠCE ŘEDITELE INSTITUTU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNÝ FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO VÝTIŠKU DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE GARANT PŘÍSLUŠNÉHO STUDIJNÍHO PROGRAMU.

Přílohy

Příloha č. 1: Kódovací kniha

Teorie	Kategorie	Kódy	Popis kódu	Příklad
Č. 1: Při konfrontaci s příspěvky na téma války pocítují respondenti nejčastěji strach, vztek, frustraci nebo bezmoc a blíže nespecifikované pozitivní emoce.	Pozitivní prožívání	Pomoc a solidarita	Kód vyjadřuje situaci, kdy respondent pocítuje příjemné pocity po zobrazení příspěvku obsahujícího informace o konkrétní pomoci postižené zemi nebo projevy solidarity s jejími obyvateli.	"Třeba teď, jak se koupila ta reokordní pomoc, to mi dodalo naději."
		Podobné názory	Kód popisuje situaci, kdy respondent zažívá zpříjemnění prožívání v důsledku setkání se s názory, s nimiž souhlasí, v komentářích nebo příspěvcích na sociálních sítích.	"Když vidím nějaký politický statement, který dává smysl."
		Naděje upadá	Kód mapuje trend poklesu pocitu naděje od začátku konfliktu až po současnost.	"Ze začátku ve mně vyvolala reakce ČR pocit naděje a potom to dopadlo jako vždycky."
	Strach	Nový potenciální konflikt	Kód popisuje situaci, kdy se respondent obává vzniku nového konfliktu, který by se ho mohl nebo nemusel dotýkat.	"Na začátku se hodně mluvilo o 3. světové válce a já jsem nemohl ani spát, jaký jsem měl strach. Budil jsem se s nočními můrami"

				a slyšel jsem sirény."
		Směrování západní politiky	Kód vyjadřuje situaci, ve které se respondenti obávají politického směrování západních zemí a jaký vliv to bude mít na současné konflikty.	"Vyhrávají ne příliš demokratičtí kandidáti, kteří jsou podpoře Ukrajiny spíše odklonění."
		Víra v NATO	Kód popisuje situace, kdy respondent přestane cítit strach díky pomyšlení na člensví ČR v NATO.	" Jsem rád, že je ČR součástí NATO a máme takhle zaručenou ochranu."
	Vztek	Protistojné názory	Kód vyjadřuje situaci, při které vzbuzují v respondntech pocity vzteku opačné názory, které se objevují v příspěvcích na sociálních sítích.	"Když pod příspěvkem, co udělala ruská armáda, vidím komentář "dobrá práce, ruské síly, naštve mě to."
		Chování nepřátelské armády	Kód reflektuje situaci, v níž respondenti manifestují emocionální reakci ve formě vzteku vůči obsahu, který prezentuje nepřátelskou armádu a její chování.	"Způsob, jakým se ruská armáda chová k civilistům nebo válečným zajatcům mě štve."
	Frustrace/bezmo c	Neschopnost změny	Kód charakterizuje situaci, v níž respondenti pocítují	"Pocit, že toho nedělám dost a nemůžu toho

			frustraci v reakci na pocit bezmoci vůči dané (podle nich) bezvýhodné situaci.	dělat dost, ve mně vytváří frustraci.
		Stav dnešního světa	Kód popisuje situaci, při které respondenti pocítují frustraci společně s bezmocí, protože situace ve světě není podle jejich představ.	"Přijde mi, že celý vývoj v Rusku za posledních 15 let byl úplně zbytečný."
Č. 2: Účastníky výzkumu uklidňuje aktivita na internetu (spíše na sociálních sítích, ale nemusí se nutně jednat jen o ně) a také aktivity, které s internetem nesouvisejí.	Uklidnění bez internetu	Digitální detox	Kód identifikuje situace, v nichž respondent reaguje na emocionální podněty na sociálních sítích tím, že opouští dané prostředí a přestává sledovat další příspěvky.	"Když už je to moc, tak si to pár dní zakazuji otevírat a dám si až takový lehký detox."
	Uklidnění po internetu	Pohlčení feedem	Kód popisuje situace, ve kterých respondent reaguje na emocionální podněty na sociálních sítích tím, že setrvává v daném prostředí a sleduje další příspěvky.	"Na sociálních sítích je tolik obsahu, že si během chvíle přečtu pět dalších příspěvků a zapomenu na to."
		Utvrzení v názorech	Kód vyjadřuje situaci, při které respondent reaguje na emocionální podněty na sociálních sítích tak, že se utvrzuje ve svém názoru.	"Pomáhá mi debatovat s kamarády, kteří vím, že to vidí stejně."

Č. 3: Respondenti reagují spíše materiální pomocí než pomocí reakcí na sociálních sítích. Když už se vyjádří, tak spíše reakcemi na Facebooku než aktivním vytvářením příspěvků.	Sociální síť	Nereagování	Kód vysvětluje důvody, proč respondenti nereagují na sociálních sítích, protože to podle nich nemá význam.	"Napíšu příspěvek, vypíšu se z toho a potom to stejně nezeřejním."
		Reagování	Kód detailně popisuje reakce respondentů na sociálních sítích.	"Reaguji zlobícími se reakcemi na Facebooku."
	Realita	Materiální pomoc	Kód popisuje formy materiální pomoci, kterou respondenti prováděli či provádějí.	"Já nebo člověk, koho znám, jsme zakládali sbírky."
Č.4: Respondenti se shodují na tom, že anonymita na sociálních sítích není jednostranně špatná nebo správná, ale spíš se shodují na negativních aspektech	Pohled na anonymitu	Pozitivní aspekty	Kód analyzuje důvody, proč respondenti považují anonymitu na sociálních sítích za pozitivní aspekt.	"Člověk si lépe pročistí myšlenky, než když mluví naživo."
		Negativní aspekty	Kód analyzuje faktory, které vedou respondenty k tomu, aby považovali anonymitu na sociálních sítích za negativní.	"Schází zde neverbální komunikace, lépe dojde k nepochopení."